

ЗА БУКВИТЕ

КИРИЛО МЕТОДИЕВСКИ ВЕСТНИК

О ПИСМЕНЕХЪ

ИЗДАВА УНИВЕРСИТЕТЪТ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ • ГОДИНА XXXV • БРОЙ 41/ДЕКЕМВРИ 2013 Г.

Специално за
в. „За буквите –
О писменехъ“

РЕЙМСКО
ЕВАНГЕЛИЕ

Славянски
пергаментен
ръкопис,
прочут през
Средновековието
като книга,
над която
са полагали клетва
френските крале
при коронацията си.

Съхранява се
в Градската
библиотека
на Реймс,
Северна Франция.

Сигнатура Ms.255
Глаголическа част (1395).
Копията на страници
от ръкописа са направени
пряко от оригинала.
Обнародват се
за първи път.

Реймско евангелие. Глаголическа част (1395)

Присъствие в световните библиотеки

Кирило-Методиевският вестник „За буквите – О писменехъ“ присъства в колекциите на 18 световни библиотеки, изпращани по тяхна молба от Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ по линия на международния обмен:

Национална библиотека на Германия в Лайпциг
Британска библиотека в Лондон
Конгресна библиотека във Вашингтон
Университетска библиотека в Сиатъл (САЩ)
Народна и Университетска библиотека в Скопие
Университетска библиотека на Карловия университет в Прага
Институтска библиотека във Варшава
Университетска библиотека в Краков
Библиотека към Академията на науките в Букурещ
Университетска библиотека в Братислава
Народна библиотека на Сърбия в Белград
Народна библиотека „Матица Сръбска“ в Нови сад
Научна библиотека „Максим Горки“ към Санкт-Петербургския държавен университет
Всерусийска държавна библиотека „М. И. Рудомино“ – библиотека за чуждестранна литература
Руска държавна библиотека в Москва
Институт за научна информация по обществени науки към Академията на Руската федерация – Москва
Научна библиотека в Киев
Държавен университет в Киев

Редакцията предоставя екземпляри на вестника от последните години на Националната библиотека на Мексико и на частната агенция за разпространяване на научна литература Cubon & Sagner в гр. Мюнхен, Германия.

Чрез международния обмен се разпространяват и ценни книги на едноименното издателство.

Споделено

Семинар на УниБИТ

На 24 октомври 2013 г. в УниБИТ се състоя за втора година Семинар за експерти, докторанти и студенти на тема „Методи за проучване и социализация на религиозното културно-историческо наследство във висшите училища“. Той е част от научноизследователския проект „Споделеното. Религиозно културно-историческо наследство: изследване и социализация в условия на мултикултурен диалог“, осъществяван от колектив на катедра „Културно-историческо наследство“ под ръководството на доц. д-р Жоржета Назърска и гл. ас. д-р Светла Шапкалова. В него участват един докторант и трима студенти (магистри и бакалаври).

Семинарът беше открит от Ректора проф. д.ик.н. Стоян Денчев и от заместник-ректора проф. д-р Ирена Петева, в присъствието на гости, преподаватели и студенти.

Първите лекции изнесоха доц. д-р Лизбет Любенова (Институт за исторически изследвания при Българската академия на науките) и д-р Благовест Върбаков (Софийски университет „Св. Климент Охридски“). Те бяха посветени на ролята на Българската православна църква за опазване и съхраняване на православното културно-историческо наследство, както и на мястото на иконата в религиозния живот. Изложението им предизвика оживена дискусия.

Проф. д-р Дечко Свиленов представи инициативата „Библии за българските политици, академичните среди, учители, лекари и общественици“, а презвитер Емануил Вълков – организацията на Мобилната библиотека, създадена от Българската християнска баптистка църква, като средство за социализация на книжовното наследство на евангелизма. Същия ден мобилната библиотека беше отворена в двора на Университета.

Семинарът даде възможност на докторанти, дипломанти (бакалаври и магистри) и студенти от специалността „Печатни комуникации“ да представят научни съобщения на разнообразни теми: за религиозното наследство на арменогригорианците и гърците патриаршисти, за социализацията на православното наследство

Студент изнесе доклад

и на тъкания гоблен с религиозно съдържание, за приноса на проф. Иван Гошев при създаването на Църковния историко-археологически музей при Св. Синод, за опазването на материалното и книжовното религиозно наследство на Копривщица, за връзката между религията и националната сигурност.

Последваха мултимедийни презентации на студенти от III и IV курс на специалността „Информационни фондове на културно-историческото наследство“, посветени на тяхната теренна работа през май 2013 г. в Кюстендил.

В дискусиите дейно участие взе проф. д-р Свободозаря Габровска, която сподели опита си от осъществяването на мащабен научен проект за проучване на Северната дъга на

Софийската Мала Света гора, както и свои идеи как религиозното наследство да бъде включено в учебните планове на ОКС „бакалавър“ и „магистър“. Проф. д.филос.н. Сево Явашчев и доц. д-р Мариела Нанкова поставиха акцент в изказванията си върху възможностите на българското висше образование да социализира защитата на религиозното културно-историческо наследство.

Беше открита изложба от студентски фотографии, направени в Кюстендил през май 2013 г.

Материалите от семинара ще бъдат публикувани в електронното издание Сборник „Студентски дигитален архив по религиозно културно-историческо наследство“, том 2.

При гроба на Учителя Петър Дънов – Беинса Дуно в софийския квартал „Изгрев“

Serdica mea Roma est

Сердика е моят Рим

Константиновият дворец в София

Христо Буковски

След 313 г. Константин Велики предпочита Сердика за първа християнска столица и тук се появяват редица нови сгради.

В югоизточната част на крепостта е неговият дворец. За жалост, през пролетта на 1944 г. една 500-килограмова бомба, хвърлена от американска ескадрила, взривява останките му. Великолепните многоцветни геометрични мозайки на приземния етаж, по които императорът се отправял към държавническите си дела, щом се спуснел от покоите си, са открити при изкопните работи за строежа на днешния хотел „Рила“.

Намереното подсказва, че кръглите и осмоъгълните помещения са били покрити с нарочни куполи. На юг е разкрита и банята, която – по стила си и по изпълнението на мозаечните си подове – била органично свързана с двореца. Водопроводи и канали обслужвали малките басейни около луксозната осмостенна баня. Многоцветна мозайка застинала пода на обширния вестибюл в западна посока. Мраморната вана в южния му край имала в стените си канал за отопляване. Около тях в сутерена на столичната улица „Калоян“ № 8 са останките от градежа на двореца – обширно богато устроено и украсено жилище на площ 400 кв. м с вътрешен двор, заобиколен от покрита колонада, в северната част на който са разположени големи жилищни помещения, затопляни също с хипокаустна система. Стените са дебели и са носели втори етаж, който, както големите правоъгълни зали долу, гледал на юг към двора. На изток два вестибюла свързвали южното и северното крило на дома, а на южната страна покрай вътрешния двор се редували две ротонди (кръгли здания) с един октогон (осмостен).

Според техния откривател археоложката Магдалина Станчева, на чиито описания най-вече разчитаме, „може да се смята за безспорно, че с мозайка са били постлани всички помещения около двора. Най-често използваните цветове са сиво, черно и тъмнокафяво, по-малко жълто, розово и бяло. Мотивите са предимно геометрични, но има и растителни като характерните за IV век виещи се бръшлянови клонки“.

В двора на Президентството са основите на имперския административен комплекс,

където от 20 април 316 г. до 5 февруари 330 г. Константин Велики е издал 24 императорски конституции – декрети, едикти и епистули... Точно зад цилиндричния градеж минава улицата, край която – на една пряка по на юг – сигурно е бил и парадният вход на двореца. Вероятно преди да са направили късните преустройства на сградата, от тази страна е имало някакъв специално оформен вход, който несъмнено е съответствал на портала към разположеното на изток не по-малко помпозно здание.

Източно от ротондата стоят основите на друга сграда. Тя е с големината на дворец, но няма

мозаечните подове на имперския палат. Това не изключва обаче там да са били приемани височайши пратеничества – посетителят първо е попадал в просторна трикорабна зала и през шпалера от колони е стигал до октогона (осмоъгълното помещение), оброчен също с изящни колони. Сега над нейните очертания по библейски мъдро бди саморасла смокиня. Залата – макар и малка – несъмнено е била за много специални случаи. Един от тях е бил през март 317 г. – тогава в Сердика Константин въздигнал за цезари синовете си Констанс и Констанций II и сина на съимператора си Лициний.

Руините на императорския дворец с Ротондата „Св. Георги“ (IV в.)

Константин Велики
Икона от Света гора (Атон)

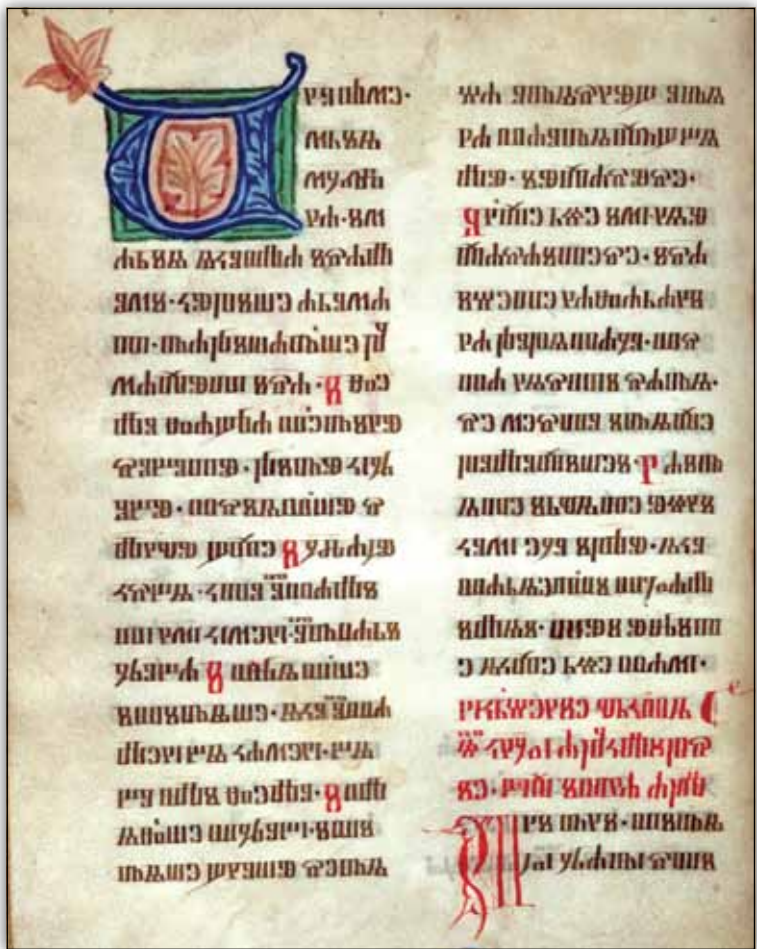

Захарий Зограф
„Св. равноапостолни Константин и Елена“. Патронна икона на едноименната черква в Стария Пловдив (1838)

Първият християнски храм е издигнат в Пловдив през IV век. Скоро след обявяването на Миланския едикт той приема посвещението на Св. Св. Константин и Елена.

През 1832 г. е възобновен след разрушения благодарение на видните възрожденци Тодор Моравенов и Вълко Чалъков-Малкия. Изграден е от майстор Петър Боз – известен представител на Брациговската строителна школа. През 1836 г. е монтиран иконостас, резбован по виенски образец от Йоан Паикула. Преди 1840 г. Захарий Зограф – най-видният представител на българското възрожденско изкуство, изписва всички олтарни икони. Забележителни живописни творби са оставили също Никола Одринчанин, Станислав Доспевски и Сирот Михаил. Пазарджишките стенописци Стефан Антонов и Атанас Пудженев извършват цялостното изписване на храма. Около храма се намират Божигробският метох, клисарница, камбанария и старо училище, преустроено в иконна галерия.

Реймско евангелие. Глаголическа част (1395)

Константин Преславски Христолюбци „Учително евангелие“

Предисловие

Добре е, братя, всякога да се започва с Бога и да се свършва с Бога, както е рекъл Григорий Богослов; и да се поучаваме в Закона Господен денем и нощем, както е рекъл пророкът; и да раздаваме Господните слова на желаещите ги души. Същото казва и псалмопевецът Давид:

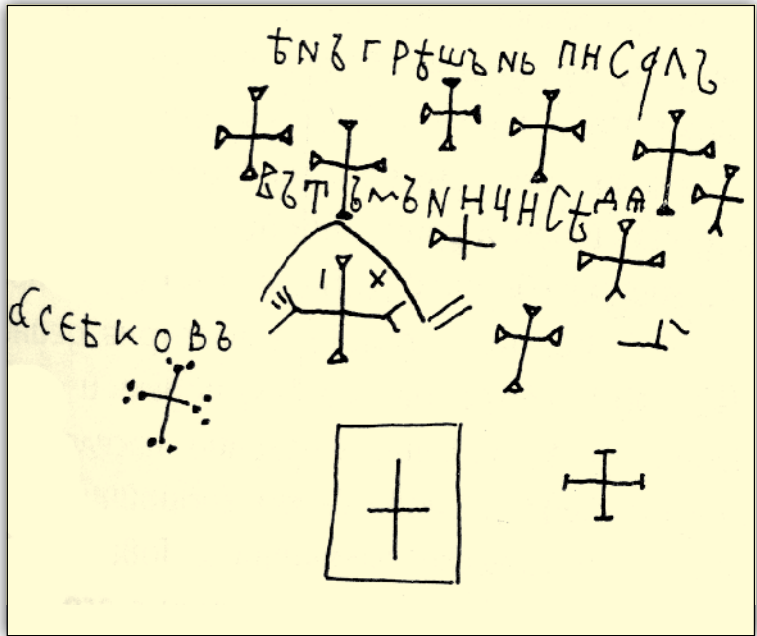
„Не скрих Твоята милост и Твоята истина от многото сборища и ще възвестя на моите братя Твоето име и според черквата ще те възхваля.“

Поради това и аз, нищожният КОНСТАНТИН, като се убедих в това от твоите молби, БРАТЕ НАУМЕ, и от казаните по-горе заповеди, преклоних се пред твоето смирение. А вие, мои братя, бащи и синове, които искате да се поучите, не придирияйте на мен, дръзналия за това, но постарайте се да насладите своя слух <...>

Бидейки убеден да преведа тълкованието на Светото евангелие от гръцки на славянски, като видях по-високостоящи от моето разбиране слова, уплаших се и се разтреперах.

Като прося молитвите на всички христолюбци за успех, нека Господ наш Исус Христос ме удостои да довърша докрай обещанието си за слава на Бога, Отца и Сина и всесветия Дух.

(X в.)

Каменен надпис на „грешния“ Ян от Велики Преслав (IX в.)

Вяра или безверие „Азбучна молитва“ и нейната актуалност днес

Елисавета Димитрова

Идеите на творбата имат своите корени в християнската философия. Те са вечни и широкоспектърни, както е актуално и самото християнство.

Написана от дълбоко вярваща и посветена на мисията си личност, тази древна молитва се докосва до въпроси, твърде актуални и за съвременния човек. Вяра или безверие – въпрос със съдбоносни последици. Защото от решението му зависи начинът, по който човек би насочил и устроил живота си в зависимост от моралните ценности, които избира.

За човека, за когото Бог е само „историческа отживелица“, „опиум на народите“, „утеха за невежите“, това мислене е абсурдно, безпочвено, дори вредно и опасно. Атеистът разчита на своята наука, култура, разум и житейски опит. Отклонението от тези норми на мислене за него е опасно навлизане в света на имажинерните неща, които са недоказуеми и отклоняващи от правилната посока.

Истина е, че злоупотребите с християнската идеология не са малко и имат ужасни последици. Но истина е също, че автентичното християнство е дало на света най-великите идеи на хуманизма, където насилието, кръвопролитията, злоупотребата, манипулациите и утопичните проекти са непознати. Истинската християнска религия защитава принципа на любов към ближния, който включва милосърдие и състрадание, вяра, помощ, милост и т.н. Християнството е дало най-истинския и реалистичен път за нравствен възход на човечеството – личното усъвършенстване на всеки човек чрез помощ свише.

Хуманизмът не може да бъде затворен в историческа рамка. Той се развива и постоянно получава ново историческо съдържание. Това не е само интерес към човека и личността, а стремеж към по-висок идеал от морален и социален характер. Хуманизмът на старобългарската литература се изявява не само със защитата на славянската култура, но и със създаването на славянската писменост, с делото на писателите от онази епоха, чийто устрем е към просвета и напредък.

Аксиома в историята на човечеството е, че културно развитие не може да се осъществи без преход от устна към писмена реч, защото писмеността е могъща сила за просвета и напредък. Тя е необикновена придобивка в битието на народите. Всички древни общества са я окачествявали като

божествена намеса в живота им. Древните египтяни са приписвали създаването на писмото на бог Тот. Вавилонците са възхвалявали бог Набу, син на Мардук, който бил считан също за бог на човешката съдба. Старата еврейска традиция приема Мойсей за създател на писмеността. Гръцките митове свързват писмото с Хермес и с други божества. Старите китайци, индийци и други народи също приписват на писмеността божествен произход.

Създаването на българската азбука не се отличава от тази нагласа. Неизвестният автор на „Солунската легенда“ приписва на Бог появата на славянското писмо.

Възникването на писмеността разделя историята на народите, обособява нови периоди, поставя начало на нови епохи.

Тази поема-молитва е дълбок израз на вечните човешки потребности. Тя се докосва до фундаментално понятие като „закон“: „Знам, Законът Твой е жив светилник...“.

Авторът вярва във възхода на славянското племе, защото „Словото <...> помощ ще даде на всички“. Тази вяра се основава върху възможностите и силата на автентичното християнство, чийто резултат е: „народ нов – вечно слава ще въздава“. Народ, живеещ по Божиите правила, е носител

на нова хуманна нравственост, на възвишена култура и прогресивна мисъл. Този начин на живот според автора означава отдаване на слава на Бога. Елементарно е схващането, че Бог има нужда от нашите хваления. Свещеното писание е далеч от всяка елементарност на човешката ограниченост и невежество. Възхвала на Бога е самият нов човек с неговия хуманен и разумен начин на живот, който носи прогрес и благоденствие на този свят.

Автентичното християнство не е абстракция, съдейки дори само по идеите на „Азбучна молитва“. Авторът се съобразява с невидимите реалности, като върви по дирята на учителите, следвайки името и делата им, ще направи явно евангелското слово. Християнската философия е модел на божественото мислене и действие; следвайки този модел, човек ще се развива и ще преуспява.

Целта, посоката и ценностите са в основата на общочовешкия напредък и днес. Реални личности със своята вяра и християнски дела в полза на човечеството и неговия прогрес са жив пример за християнска нравственост и допринасят изключително много за развитието на обществото.

Авторката е дипломантка в УниБИТ.

„Азбучна молитва“ от Константин Преславски. Руски препис от края на XII в.

Коронация в Реймс

Векове наред френските крале при инаугурацията си полагат тържествено клетва над странствувала из Европа книга, писана на глаголица и кирилица от първичен южнославянски ръкопис (протограф)

РЕЙМСКО ЕВАНГЕЛИЕ, Са-заво-Емаузко евангелие – сред-новековен славянски пергамен-тен кодекс конволют (в едно книжно тяло), с размер 23,5 на 17,5 см, съхраняван в Град-ската библиотека на Реймс, Франция, сигнатура Ms 255.

Ръкописът се състои от две части – кирилска и глаголическа.

Кирилската част (от лист 1 до лист 16) е фрагмент от изборно евангелие (апракос), писано в края на XI век. Съдържа евангелски четения за периода от 1 ноември (Св. безсребреници Козма и Дамян) до 9 март (Св. 40 мъченици). Идентифицира-на е за пръв път от вицекандле-ра на руския цар Петър I, който през 1717 г. минава през Реймс, и оттогава паметникът е постоя-нен обект на научен интерес.

Глаголическата част (от лист 1 до лист 31) е фрагмент, дати-ран от 1395 г.

Текстът е в две колони, по 20 реда на страница, с началки. Писмото е хърватска ъглеста глаголица. Фрагментът съдър-жа лекционарий – старозавет-ни и новозаветни четения за периода от 27 октомври до 9 март, с хърватски езикови бе-лези.

Езиковият анализ на кирил-ската част на ръкописа очер-тава като най-правдоподобно становището, че тя е преписа-на в Русия в края на XI в. ОТ НЕИЗВЕСТЕН ЮЖНОСЛА-ВЯНСКИ ПРОТОГРАФ. В нея са налице два (или три) езико-ви пласта. За точното място на нейното възникване засега не може да се каже нищо опреде-лено. Преобладават мненията, че тя е преписана в Сазавския манастир или в Русия (може би в Киев).

Както фрагментът от еван-гелие апракос, така и глаголи-ческият лекционарий прите-жават много архаични черти, което показва, че ПРЕПИСВА-ЧИТЕ И НА КИРИЛСКАТА, И НА ГЛАГОЛИЧЕСКАТА ЧАСТ СА ПОЛЗВАЛИ ПО-СТАРИ ПРОТОГРАФИ.

Старобългарския произход на Реймското евангелие под-държат видните руски учени-слависти от XIX в. А. В. Восто-ков и А. И. Соболевски. Напо-следък ръкописът е проучван обстойно от унгарския славист Имре Тот.

По: Георги Минчев. „Кирило-Мето-диевска енциклопедия“. Том III.

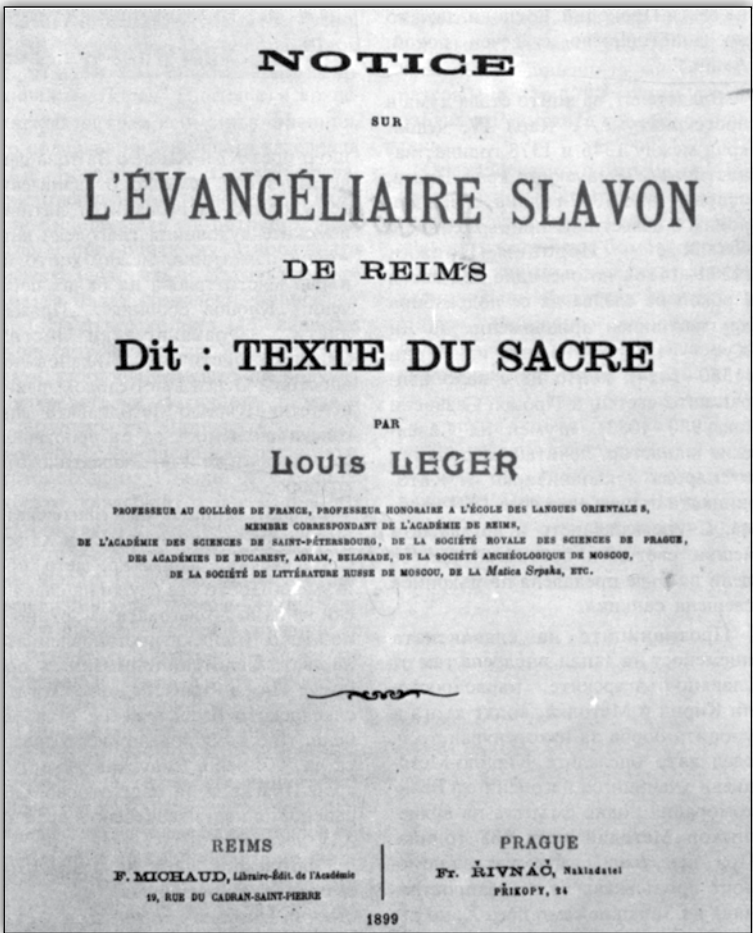

Реймската катедрала „Света Богородица“ (XIII в.)

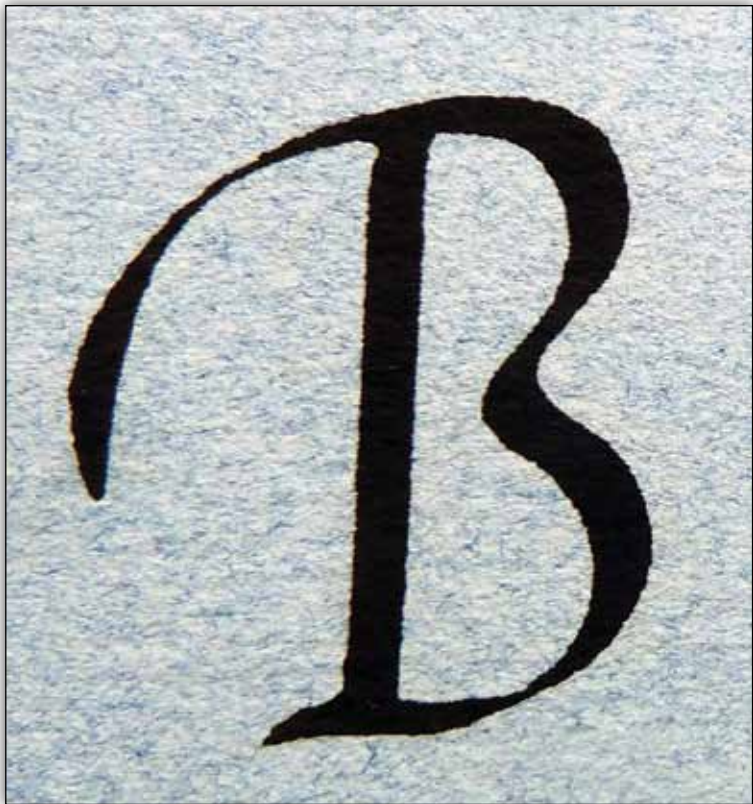
Клетва пред Реймското евангелие полагат френските крале:

Франсоа II (1559)
Шарл IX (1561)
Анри III (1575)
Анри IV (1589)
Луи XIV (1654)
Луи XV (1722)
Луи XVI (1775)

Последният френски крал, положил клетва пред Реймското евангелие през 1825 г., е Шарл X.

Луи Леже. „Славянското евангелие от Реймс. Свещеният текст. Париж–Реймс–Прага“ (1899). Тълкувание на Свещения текст (Славянско евангелие), Реймс (1901)

„Кирилица“. Худ. Тодор Варджиев

КАНОН ЗА АПОСТОЛ АНДРЕЙ

КЪМ БОГОРОДИЦА

Всичко предречено за тебе,
Дево майко, се изпълни,
защото светлината,
произлязла от твоята утроба,
направи явна светлината на апостола,
всички хора осветяваща.

Песен трета

Светий, Христос апостол те нарече,
за да те изпрати сред народите,
та всички тях да доведеш при Него,
възгласящи с вяра:
„Никой не е свят като нашия Бог!“.
(I Царства, 2:2)

Светий, горейки като Светия Дух,
ти сгряваш земята,
вледенена от греховната съблазън,
и възгласяващ с вяра:
„Никой не е свят като нашия Бог!“.

Светий, ти озари Вселената,
озарен от Духа, апостоле Андрей,
като призова народите да възгласят:
„Никой не е свят като нашия Бог!“.

КЪМ БОГОРОДИЦА

Светий апостоле, уподобен на херувим,
ти прославяше родения от дева Христос
и призоваваше народите да възгласят:
„Никой не е свят като нашия Бог!“.

Песен пета

Над цялата земя се разнесе твоят глас, апостоле,
като гръм, пробуждащ спящите в неверие;
блесна от изток като мълния,
просветлявайки всички страни на земята.

Открит и преведен на новобългарски език от Стефан Кожухаров

„Преп. Теодосий Търновски“. Патронна икона в едноименния параклис на Килифаревския манастир (1842)

В европейски мащаб

Проф. Санте Грачоти

Онова, което съдбата е отнела на древна България в политическата област, щедро ѝ го възвръща в културната. Целият православен славянски свят живее няколко века с културното наследство, създадено до голяма степен в България като дело на българите. Тук става първото преливане на византийската култура в славянската и оттук тя преминава в другите южнославянски земи.

През X в. Русия приема кръщение от Византия, но книгите получава от България. Българската книга бележи начало на книжовността и за други неславянски страни на православна Европа.

Това е най-значителната роля на България, разгърната в европейски мащаб.

Няколко века по-късно, през втората половина на XIV в., когато над България вече е надвиснала османската заплаха, процъфтява още една книжовна школа – Търновската, която ще даде важни отражения в сръбската литература, но най-вече ще обнови Киевската школа, където в началото на XV в. се създават онези тесни културни връзки с българските земи, които днес наричаме „второ южнославянско влияние“. За втори път малка България възпламенява крупен духовен процес от международно значение. Важен исторически детайл: монасите-бегълци, подгонени от османското нашествие, донасят в Киев и Москва културно посланичество. Това е символ: умирайки политически, България продължава да живее в Европа посредством създадената от нея култура.

Сп. „Нотициарио академия интернационале арте модерна“, 1979, кн. 2.

С международната Евтимиева награда са удостоени досега: Проф. д-р Франтишек Славски, Ягелонски университет, Краков, Полша (1979);

Проф. д-р Йежи Русек, Ягелонски университет, Краков, Полша (1979);

Акад. Дмитрий Сергеевич Лихачов, Институт за руска литература при Академията на науките на СССР, Ленинград (1981);

Чл.-кор. Александър Бурмов, основател и пръв ректор (1963–1965) на Висшия педагогически институт „Братя Кирил и Методий“ (1988);

Проф. д-р Пеньо Русев – ректор (1965–1966) на Висшия педагогически институт „Братя Кирил и Методий“;

Проф. д-р Гунар Сване, Университет Орхус, Дания (1988);

Доц. д-р Войцех Галонзка, Ягелонски университет, Краков, Полша (1990);

Проф. д-р Георги Данчев – ректор (1987–1991) на ВТУ (2002);

Проф. д-р Ангел Давидов – ректор (1979–1983) на ВТУ (2002);

Радко Радков – поет и драматург – Велико Търново, за неговия изключителен принос в развитието на българската поезия и драматургия (2005);

Проф. д-р Юрий Константинович Бегунов, Институт за руска литература към Руската академия на науките (2009).

Учениите мъже

X юбилеен международен симпозиум

Обичаше преди години проф. Куйо Куев да припомня по своему реченото от Константин Костенечки – виден представител на Търновската книжовна школа, работил предимно в Сърбия:

„Не ме е еня мене какво ще рече тоя или она – важното е какво ще отсъдят учениите мъже на Търново.“

Авторитета и влиянието на Търновската книжовна Европа върху духовността на православна Европа потвърждават категорично и най-видни съвременни слависти и българисти като акад. Дмитрий Лихачов, проф. Санте Грачоти и мнозина други.

От 17 до 19 октомври 2013 г. за десети път на Света гора заседаваше международен симпозиум. В него взеха участие 80 учени от България, Русия, Гърция, Италия, Германия, Полша, Украйна, Румъния, Дания, Естония. Делегация от Новгородския държавен университет „Ярослав Мъдри“, водена от неговия ректор проф. Виктор Вебер, дойде с предложение за установяване на бъдещи делови връзки с университета на светогорците. Изнесени бяха общо 43 доклада и научни съобщения.

Приветствие поднесе представител на Община Велико Търново. От името на дългогодишните българисти на чист български език поздрави присъстващите проф. Патрик Льокак от Университета „Трумман“ в щата Мисури (САЩ) – отдавнашен близък приятел на търновци.

На кръгла маса бе обсъдено наследството на исихазма по случай 650-годишнината от Успението на преп. Теодосий Търновски. Посетена бе и Теодосиевата лавра в Килифаревския манастир.

Кръгла маса

650 години от Успението на преп. Теодосий Търновски

В началото на пренията проф. Димитриос Гонис – на български език – подчерта, че Теодосий осъжда решително ереста на богомилството и адамитството, подражавайки на хамелеоните.

Отец Марко Скарга от Университета във Венеция, Италия – също на български език – цитира единственото писмено позоваване на исихастското средище: „КОГАТО БЯХМЕ В ПАРОРИЯ“.

Той изнесе нови данни за парорийски и кефаларски/ки-

От нашия пратеник Борислав Игнатов

Константин Костенечки (XV в.)

„Буквите са стъпала от оная лествица, по която възлизаме към съвършенството.“

Акад. Дмитрий Лихачов

За две десетилетия – от 1371 г., когато Евтимий се завръща в България, до падането на Търново през 1393 г. – Търновската книжовна школа е направила за славянската култура повече, отколкото в други случаи е направено за цели две столетия. По интензивността на своето влияние върху цялата източнославянска и южнославянска култура тези двадесетина години са наистина забележителни. Както свецата като средновековен символ припламва най-силно малко преди да угасне, така и светлината на Търново грее най-ярко преди нашествието на другOVERците.

Из слово при откриването на III симпозиум „Търновска книжовна школа“, октомври 1978 г.

лифарски ръкописи, позовавайки се на изследвания на австрийския славист и българист проф. Хайнц Миклас – ръководител на Института по славянска философия във Виенския университет, и на италианския славист Алберто Алберти – автор на самостоятелна книга по темата.

Дългогодишното търсене на тайната духовна крепост в граничната област на Странджа и Сакар планина между България и Турция представи проф.

д-р Драгомир Лалчев от Югозападния университет „Неофит Рилски“ в Благоевград, понастоящем преподавател по българистика в Университета на град Крайова, Румъния. Той е автор на изследователска книга, издадена през настоящата година, и е подготвил като продължение втора книга на същата тема. От свое име предложи Св. Теодосий да се именува с по-голяма точност Парорийски. Според него следи от средновековния исихазъм следва да се търсят

Достойно естѣ

Ἀξιῶν ἐστίν

Евтимиева награда за проф. Димитриос Гонис

С решение на Академичния съвет на Великотърновския университет „Св. Св. Кирил и Методий“ от 20 май 2013 г. международната Евтимиева награда се присъжда на проф. Димитриос Гонис за неговата изследователска дейност в областта на византийско-българската православна общност от XIV век.

Проф. Димитър Кенанов – ръководител на Научния център „Търновска книжовна школа“ представи приносите на преподавателя по история на православните църкви в Богословския факултет на Атинския университет: проучвания върху делото на основателя на исихазма Григорий Синаит, на неговия последовател Теодосий Търновски, на Вселенския патриарх Калист. Той е публикувал нов превод на Евтимиевото житие на Св. Иван Рилски и летопис по горещите следи на разкола в Българската православна църква през последните години. Почетен доктор е на Богословския факултет в Атина, почетен доктор на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и почетен професор на Православния богословски факултет във Великотърновския университет.

Ректорът проф. Пламен Легкоступ връчи на юбиляря специален диплом, парична премия и екслибрис на университета.

На чист български език проф. Гонис произнесе кратко благодарствено слово:

„Съдбата ме свързва с България и аз приемам това като Божие благословение. Дълбоко съм развълнуван, че университетската общност на Велико Търново ме почита с Евтимиевата награда. Тази чест не е изненада за мен, понеже получавам това високо отличие за моите изследователски занимания по проблеми, които представляват интерес за България, а именно българо-византийските взаимоотношения през вековете, гръцката българистика, както и за подкрепата ми за българските студенти в Атина“.

на Търновград

„Търновска книжовна школа“

„Четвероевангелие на цар Иван Александър“. Съхранява се в Британската библиотека. Факсимилно издание – Ек. Димитрова

най-вече в Сливенския район.

Д-р Илие Евангелу от Солун – отново на български език – говори за всеправославния дух на исихазма – неговите представители воюват заедно срещу църковните разколи, за уеднаквяване на богослужебните правила и религиозните обичаи, под влияние на прякото си общуване със Св. Григорий Синаит.

Доц. д-р Зарко Ждраков от Националната академия по изобразително изкуство „Николай Павлович“ в София представи доклад на тема „Визиите на вселенските събори в Търновската катедрална църква от 1442 г. и влиянието на Флорентинската уния“.

В обсъжданията взе участие проф. д-р Константинос Нихоритис – преподавател по старобългарски и новобългарски език в Солунския университет „Аристотел“, член на управителното тяло на Гръцката асоциация по славистика.

Д-р Йоанис Сису – възпитаник на проф. Драган Джунич от Университета в Ниш, понастоящем уредник на музея по византистика в град Костур, показва новооткрити стенописи и икони на Св. Седмочисленици от Албания и Гърция, вдъхновени от Охридския архиепископ Зосимас. Изследователи подготвят за издаване албум с 500 подобни паметници. Дискусията инициира възможности за нова конференция.

Представен беше нов брой на алманаха „Търновски писме-

на“, посветен на преп. Теодосий Търновски, който съдържа нов превод на новобългарски език от неговото житие – дело на Цариградския патриарх Калист, направен от проф. Иван Харалампиев.

Всеобща подкрепа получи идеята да се именува Килифарево като КЕФАЛАРЕВО.

Вероятността патриарх Евтимий след падането на Търново да е бил заточен именно в Парория предизвика възбуда сред присъстващите.

Дейно участваха в симпозиума и български учени-медиевисти.

Проф. Анчо Калоянов от Велико Търново тълкува сведения от XV, XVI и XVII в. за възстановяването на Търновската патриаршия.

Проф. д-р Георги Минчев – ръководител на Института по славистика при Университета в град Лодз, Северна Полша, представи предстоящо издание на „Беседа против богомилите“ от Презвитер Козма в нов превод на полски език от Малгожата Сковронек и с негова встъпителна студия.

Проф. д-р Веселин Панайотов – ръководител на Научния център „Преславска книжовна школа“ при Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“ зарадва аудиторията с известие за откриването на търновската поетеса логотетича Зоя, вписана в Бориловия Синодик, чрез акростиховете

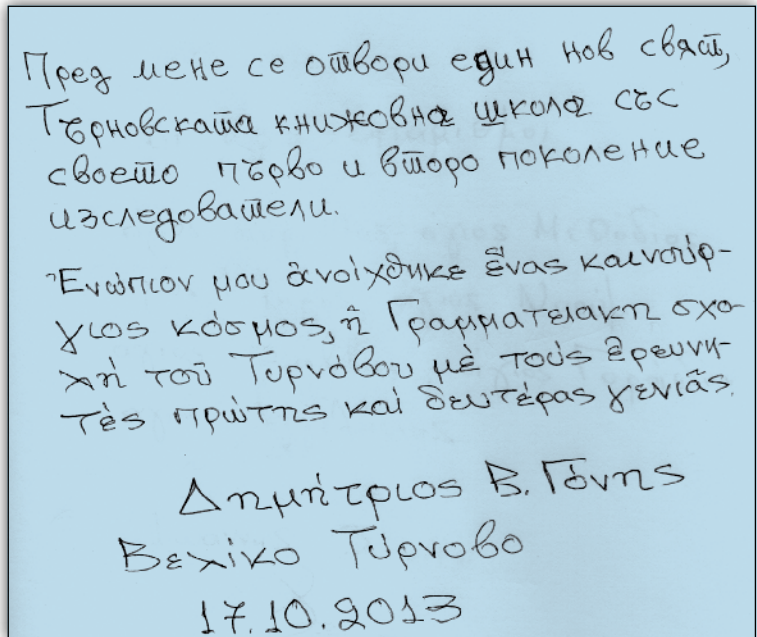
„ТОВА ЗОЯ
С ПЕСНИ ИЗПЯ“
„ЗОЯ СЪТВОРИ
БРЕННО ЦВЕТЕ“
„О ГОСПОДИ ЗОЯ“.

Види се, не само мъже са творили на свещената Света гора!...

Неговият колега проф. Христо Трендафилов припомни доказателства за същностна връзка между Преславската и Търновската книжовна школа. Според него и преславските патриарси са били също писатели и преводачи.

Д-р Кирил Маринов от Лодз говори за своята нова книга „В клисурите на Хемус“, която скоро се очаква види бял свят, като продължение на темата „Балканът в българската история“, разработвана преди години от Петър Мутафчиев и други медиевисти.

Добре аргументирани доклади с резултати от нови проучвания изнесоха проф. Димитър Кенанов, проф. Мария Спасова, проф. Искра Христова-Шомова, Катя Дикова, Камен Димитров.

Автограф на български и гръцки език за в. „За буквите – О писменехъ“

„Св. Патриарх Евтимий“. Икона от XIX в.

Тропар за Св. Патриарх Евтимий

„С постнически подвиг си просиял и по достойнство на първо-светителски престол си се възкачил, откъдето си озарил всички с лъчите на богопознанието и добродетелите и си изпил чашата на безкръвното мъченичество.

И сега като предстоиш пред престола в Горния Йерусалим, Евтимие, моли Христа нашия Бог, който седи върху него, за тези, които почитат твоята памет.“

Училище на благочестието

Завещание Преподобного Евтимия

Преподобний Евтимий, като ся угадил, че приближава времето му да умре, привикал сичките по-млади иноци (калугери и калугерчета), на които вместо наследство оставил следущето завещание:

„Отци, братя и чеда мои о Господе! Аз ще ся разделя от вас и отивам вече у вечний живот. Моля ви упазете моите заповеди, а особенно имайте помежду си любов като помните: че както е солта за ястието, тъй е и любовта за сичките добродетели; дори смирението колкото и да е свято и боголюбезно, пак без любовта нищо не струва.

Вий знаете какво и сам Господ единствено от любов към нас смирил себе си и биде човек; смирението ни въздига наврѣх сичките добродетели, а любовта подкрепява и не допуца да ся струпולי някой надолу. В чистота пазете не току душата, но и тялото; защото както човек не може да живее спокойно у една къща, дете има нечистота и е тъмно, тъй и у мръсното тяло душата не може да бъде чиста.

Сичките устави и закони на манастира вардете; от това зависи благосъстоянието на сяко общество, духовно и гражданско. На нещастните, според силата си, помагайте; ако ли некой от братята изпадне в зли помишления, того наставлявайте, утешавайте и подкрепяйте. Но ето последнята и най-приятна Богу добродетел: манастирските врата никога да не затваряте за чужденците; нека те бъдат отворени за секи пришълец или пътник; нека сичко с тях да ви бъде общо. Тогава ще ся излее на вас Божието благословение.

Родители! Земете пример и живеите само за това, щото да обогатите младата душа на вашите рожби с добродетелни примери: ако ли ви повика Бог при себе си, на умиране, завещанието на Преподобного Евтимия да бъде и ваше завещание. Живейте и винаги тъй, щото вашите деца, на млади години на седалищи старцес у сякое добро дело да могат каза:

„Баща ми, майка ми тъй правили; техний дух ся поднося над мене и ме надѣхва да правя добро“.

Реймско евангелие. Глаголическа част (1395)

Григорий Цамблак

Похвално слово за Евтимий (XV в.)

Но що вършеше великият Евтимий?

Превеждаше божествените книги от гръцки на български език.

И никой, който ме слуша да казвам това, да не мисли, че се отклонявам от истината, понеже българските книги са твърде стари поради многото си години и са от самото начало на покръстването на народа. Пък и защото са именно книгите, които е изучавал и този велик между светците мъж, доживял дори до наши дни.

Това зная аз и иначе то не е!

Множество хора, не само от български род, които той имаше за свои по апостолски жребий, но и от всички страни – на север до океана и на запад до Илирик – биваха привличани отдалече от добродетелта на този мъж <...>

И така, прочее, той на тях стана учител по благочестие, а те – на своите отечества.

Защото кой народ, сроден с българите по език, не възприе неговите писания, неговите наставления, неговите трудове и потовете?

Керамичен отломък от Жаревец с името на Евтимий Търновски

Христопродавци

Препочитайки днес Цамблаковото „Слово за Юда предателя“

„Печал обзема душата ми и недоумение спира мислите ми!“

Тези горестни думи звучат в „Словото за Юда предателя“ на митрополит Киевски и Литовски Григорий от царствения търновски род Цамблаковци. На Великия четвъртък – деня на Тайната вечеря, прокуденият от поруганото си отечество изгнаник е счел за въпиющо нужно да се обърне към слушащите го в храма по своему:

„Моля вашата любов – никой поради сребролюбие да не бъде христородавец. Ако душата на окаения Юда не беше обхваната от тази страст, той не би дръзнал да предателства...“.

Висшият духовник припомня съдбата на жалкия Юда – от каква висина той сам себе си хвърля и от славата на апостолския чин изпада в безчестие, като изоставя сладостта на Христос и навлича върху себе си мъката на сребролюбие, за да завърши живота си като самоубиец. Подчертава усилията на Христос да спаси своя ученик от страшното падение, към което се е устремил, като измива нозете му и призовава всичките си ученици с порива непряко да им внуши „Един от вас ще ме предаде!“, за да предизвика колебание у самия Юда и да го насочи към добри дела. Ала Юда деловито отвръща: „Какво ще ми дадете?“. Цамблак припомня съседно постъпката на блудницата, която, надмогвайки греха си, се приобщава към жените мирносици.

Със степенувани въпросителни възклицания авторът подсилва своето недоумение. Счита за уместно да уточни различието от другия апостол със същото име – Юда Яковлев.

Видимо не само заради передното съпреживяване на евангелското събитие бележитият търновец е обхванат от тежки размисли и страсти. Не го оставя на мира гибелта на 110-те търновски първенци, подмамани от нашественика и изклани до един в столичната черква „Св. Петър и Павел“. Цамблак е един от спасилите се, който носи в сърцето си цял живот великата жертва на погиналите.

Това го кара да работи наистина до предела на силите си за защита на поруганото отечество. Той се мята като ранен лъв на изток и на запад в стремежа си да привлече подкрепа от страна на големите християнски държави на тогавашна Европа.

През 1418 г. на Събора в Констанц при Боденското езеро Григорий Цамблак отвежда 300-членна делегация и в тържествена реч на латински език пред европейската среща на църковници зове за единение между Изтока и Запада пред османското нашествие – без никакви догматически отстъпки на католическата църква. Остава неразбран, обвивяват го в измяна и скоро след завръщането му в Киев го свалят от митрополитския престол. Едва в наши дни става ясно, че неговото слово пред Събора е било изопачено.

Дванадесет години по-късно на събор във Флоренция същата кауза изповядва и Вселенският цариградски патриарх Йосиф II – най-малкият син на цар Иван Александър – княз Асен Шишман.

Уви, те не са получили тогава никакво разбиране и подкрепа от себична Европа и робската нощ остава да тегне над балканските страни почти пет столетия.

Ала големите предателства са съпътствани и от по-малки юдински измени. В споменатото слово Цамблак се обръща и към богатите:

„Чувате ли вие, които презирате бедните и събирате сребро, чувате ли как Господ поради безкрайното си мило-

сърдие – беден като роб, без да има къде глава да подслони, дава милостиня? А ти, който имаш три- и четириетажни къщи, не допукаш бедняка дори в двора си...“.

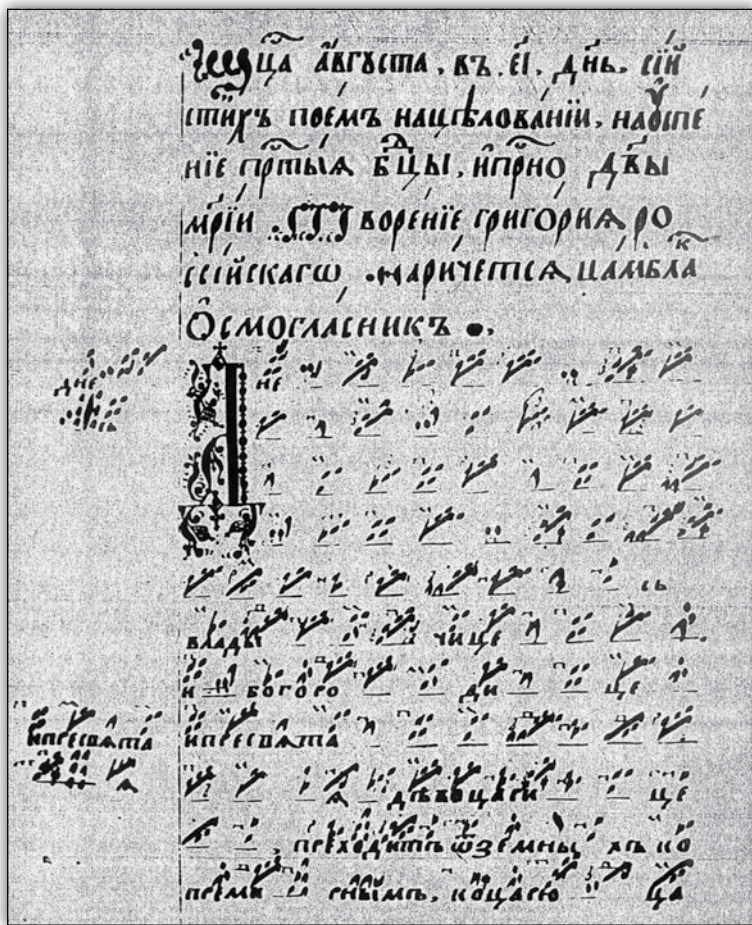
Днешните наши сънародници, които за една нощ се събудиха неимоверно заможни, като вдигнаха далеч по-многоетажни къщи в стил „му-робарок“ с високи каменни огради и зли кучета зад тях и, ограбвайки труда на поне три поколения, осигуриха родата си за столетие напред, не са ли заслужили стократно по-голям укор?

Майкопродавци и отцеругатели български – дал Бог и преди, и сега... Отворили дирници за зелени пари. Само дете малко им плащат, за яд работа на истина.

Никаква прошка за такива няма – нито на този, нито на онзи свят, според Евангелието на Матей.

Не, не е изтляла жарта от огненото Цамблаково слово и до днес – защото мнозина са готови да предадат вратата си и я предават, за да заслужат дори и по-дребни облаги от тридесетте сребърника на Юда предателя, превърнати в долари.

По изследвания на Константин Мечев (1928–2005)

„Месец август, 15-и ден. Тази стихира се пее на Целование на Успението на Пресвета Богородица и Приснодева Мария. Творение на Григорий Русийски, наречен Цамблак.“

Сборник от XVII в., Руска държавна библиотека в Москва, фонд 310, сбирка на В. М. Ундолюски, № 1218, л.л. 45-б – 54 б. Издирено от проф. д-р Невяна Дончева-Панайотова. Публикува се за първи път

Взор към миналото

Първата антология с географски съчинения за България и българите през Средновековието

Късноантична карта от III-IV в. с изображение на пътя край Черно море от Одесос към устието на Дунав и Херсон

Приск Тракиец „Пратеничества“ (448)

Максимин ме помоли и ме убеди да отпътувам в това пратеничество с него. И така ние потеглихме заедно с варварите и стигнахме в Сердика, която отстои от Константиновия град на тринадесет дни бърз ход.

Като се разположихме в този град, намерихме за добре да поканим на угощение Едикон и варварите. Местните хора ни дадоха овце и волове, заклахме ги и устройохме угощение. На него варварите възвеличаваха Атила, а ние – императора. Вигила каза, че не е право да се сравняват бог и човек, като наричаха Атила човек, а Теодосий – бог. Хуните се възмутиха и изразиха недоволството си. Ние обърнахме разговора на друга тема и с любезности успокоихме техния гняв. Щом станавме от обета, Максимин почете Едикон и Орест с дарове – копринени одежди и индийски камъни. След като изчака да се отдалечи Едикон, Орест каза на Максимин, че бил постъпил мъдро и умно за разлика от дворцовите люде <...>

Като пристигнахме в Наисус, намерихме града безлюден, понеже бе напълно разрушен от неприятелите и само в светите обители се намираха някои болни.

На следния ден пристигнахме в Илирик.

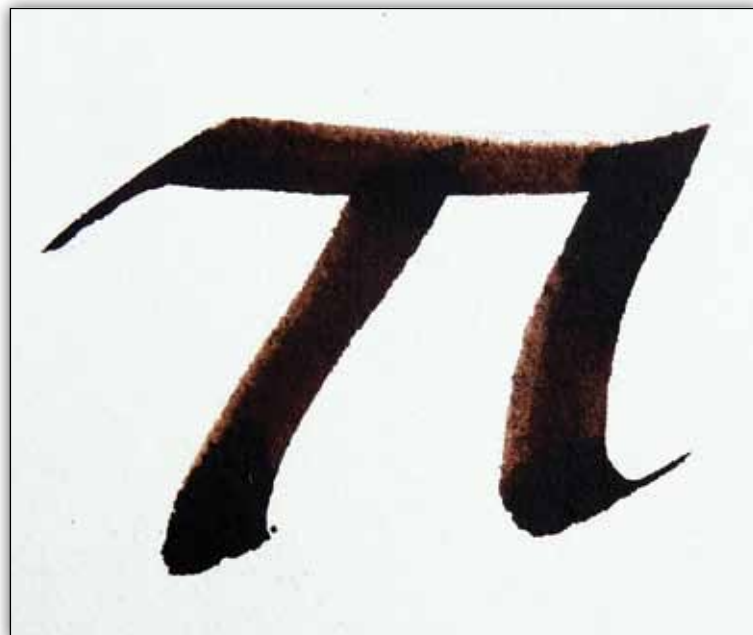
Към своето все по-необходимо извороведско изследване „Покръстване и християнизация на българите“ видният български учен-медиевист акад. Васил Гюзелев добавя антология, с която ни въвежда в света на средновековните географски съчинения.

Това е първи по рода си опит в нашата книжнина да се съберат в един том средновековните извори, описващи България и съседните ѝ земи. Книгата цели да ги представи през погледа на пътешественици и летописци от отминалите векове. Заглавието е съставено от определения в „Баварския географ от IX в.“ и съчиненията на книжовника от XII в. Григорий Антиохийски.

В книгата са включени 111 частично или цялостно представени извори, като най-ранният от тях е „Пътеводител от Бордо до Йерусалим“ (333 г.), а най-късният е венециански ръкопис (портулан) от края на XIV век. Съдържанието ѝ е разнообразно – пътеписи, жития, богословски трудове, писма, стихотворни творби. Силно впечатление прави със своето задълбочено познаване на Европа и света арабската географска книжнина, която по-късно е изместена от западноевропейската. Францисканското и доминиканското монашество обогатяват навремето познанията за Балканите и България.

Арабска карта от 934 г. с отбелязване на България

„Кирилица“. Худ. Тодор Варджиев

Цар Симеон до Лъв Магистър (IX в.)

„Симеон, княз на България, до Лъв Магистър, изпратен в България като пратеник за първи път.

По-миналата година твоят цар се показва премного достоен за учудване, като ни съобщи за слънчевото затъмнение и времето му: той посочи не само месеца, седмицата и деня, часа и минутата, но така също и колко време ще трае това затъмнение. Казват, че той знае и много други неща за движението и хода на небесните тела. Ако това е истина, разбира се, той знае и за пленниците; и понеже знае, той би могъл да ти каже дали ние ще ги пуснем, или ще ги задържим.

И тъй обади ни едно от двете и ако познаеш нашата скрита мисъл, то като награда както за предсказанието, тъй и за пратеничеството, бог ни е свидетел, ще получиш пленниците. Здравей!

Симеон, княз на България, до Лъв Магистър

Никак не позна, о магистре, бъдещето и тайната, като ни написа това, що си написал. А и твоят цар прочие, който се занимава с небесните движения, никак не знае бъдещето. Наистина, имах на ум, имах – Бог ми е свидетел – да възвърна пленниците. Обаче няма да ги върна, тъй като ти не позна бъдещето и лъжливо помисли, че няма да бъдат изпратени, нито може да получиш награда за предсказанието. Здравей!

Симеон, княз на България, до Лъв Магистър

О магистре Лъве, не съм обещавал за пленниците; нищо не съм ти казвал; няма да ги изпратя и особено понеже не позна бъдещето точно.“

Лъв Магистър Хирсфакс е виден представител на византийската култура от края на IX и началото на X век. Той пише 14 писма до цар Симеон като пратеник на византийския император Лъв VI през 895-896 г. Те се отнасят за гръцките пленници, които Симеон взел във войната през 894 г.

Писмата са преведени и издадени от Васил Златарски в „Известия за българите в хрониката на Симеона Метафраста и Логотета“:// Сборник за народни умотворения. Кн. XXIV. С., 1908, стр. 122-136, а също в „Извори за българската история“. Том VII. С., 1961, стр. 175-178.

Реймско евангелие. Глаголическа част (1395)

Страж на съвестта

Издателство „За буквите – О писменехъ“ издаде за първи път компакт диск. В него е включен документален филм, посветен на темата „Дмитрий Лихачов и България“.

Сценарист Калина Канева, режисьор Иван Георгиев.

Филмът е заснет по време на последното посещение на акад. Лихачов в България през 1988 г.

Художествено оформление Калин Николов

Акад. Дмитрий Лихачов (1906–1999) е руски учен, литературовед, хуманист, виден общественик и мъдрец със световна слава, още приживе наречен „страж на съвестта“ и „рицар на човечността“.

Той представи чрез своите трудове върху средновековната култура и публицистика непреходното дело на Светите братя Кирил и Методий, мисията на старобългарската литература и нейното европейско измерение.

Обичаше искрено България и сътвори за нея сакралното определение „Държава на Духа“.

Филмът се разпространява по проект „Политика за управление на културно-историческото наследство – комуникация и социализация чрез образование“, към Фонд „Научни изследвания“.

Философия и филология

Делото на Св. Св. Кирил и Методий и България

Проф. Аза Тахо-Годи

През 2007 г. московското издателство „Молодая гвардия“ включи като книга (выпуск) 1276 (1076) на бележитата поредица биографии „Жизнь замечательных людей“, основана през 1890 г. от Фьодор Павленков и продължена през 1933 г. от Максим Горки, второ поправено и допълнено издание на книгата „Лосев“ от Аза Тахо-Годи, излязла за пръв път през 1997 г.

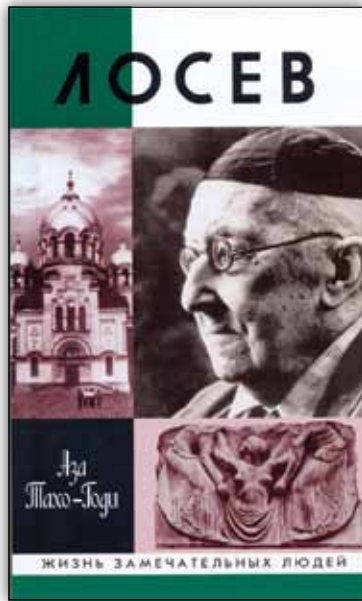
Бележитият мислител Алексей Фьодорович Лосев (1893 – 1988), заточен – по неговите думи – в XX век, е не само проникновен изследовател на античността; той е не само изтъкнат философ, но и православен руснак, споделил със своята родина съдбата ѝ. Книгата включва и скъпоценни редове относно делото на Св. Св. Кирил и Методий и България.

По идея на българския Кирило-Методиевски вестник през юни 1986 г. Лосев написва кратко слово под заглавие „Реалността на общото“. По повеление свише истински провиденциално той си отива от този свят навръх Кирило-Методиевския празник – 24 май 1988 г., на 95-годишна възраст, в самото навечерие на тържествата за Хилядолетието от Кръщението на Русия. Сигналният екземпляр на току-що отпечатания том VII на „История античной эстетики“ – единствено по рода си изследване в света, е поставен в ковчега му.

На международната научна конференция в Института за световна литература при Руската академия на науките (по настояване на неговия заместник-директор по научните проблеми проф. Пьотър Палиевски) Тахо-Годи прочита като

завещание на Лосев това слово, посрещнато с необикновена възбуда от присъстващите. То е посветено на родината, Светите братя Кирил и Методий, родната гимназия в Новочеркасск, където в Кирило-Методиевската църква е имало в младостта му всяка година празненство на 11 май. Лосев завършва гимназията със златен медал.

На 8 юни 1988 г. в. „Литературная газета“ отпечатва същото слово, придружено с некролог от проф. Сергей Аверинцев – най-големия последовател на Лосев в изследването на античната култура.

На 23 май 1922 г. в Сергиевата лавра Лосев е венчан от бележития руски философ отец Павел Флоренски с Валентина Михайловна Соколова на празника Възнесение Господне. Сега става известно за пръв път, че на 3 юни 1929 г. двамата се постригват тайно като монах Андроник и монахиня Афанасия.

Още като ученик в гимназията Алексей Фьодорович воюва

за преподаването на Светото писание в училище и изнася доклад на тема „Относно методите на религиозното възпитание“. През 1930 г. след излизането на книгата „Диалектика мифа“ тя е иззета от разпространение. Под предлог за наличието на идеологически отклонения в нея Лосев е арестуван и прекарва 21 месеца в килия на „Лубянка“. В деня на годишнината от сватбата им е арестувана и Валентина Соколова. Лосев е обявен официално за класов враг от Л. М. Каганович на конгрес на ВКП (б). Двамата са осъдени и прекарват до 1933 г. на строежа на Беломорско-Балтийския канал. Там Лосев загубва зрението си и до края на живота си диктува своите произведения.

Тогава е иззет целият Лосевски архив с 2350 страници, който е съхранен грижливо от КГБ и едва през юли 1995 г. на нарочно тържество е върнат на близките му.

През 1993 г. стогодишнината от рождението на Лосев е чествана на международна конференция под егидата на ЮНЕСКО в Московския държавен университет „М. Ломоносов“ и в Московската консерватория.

На 26 декември 2000 г. по постановление на Московското правителство е създадена като държавно учреждение „Библиотека по история на руската философия и култура“ на ул. „Арбат“ 33, където Лосев прекарва последните си години.

Официалното откриване на библиотеката става на 23 септември 2004 г., на рождения ден на Лосев. На 18 октомври с.г., на имения му ден, библиотеката е осветена.

Гимназиалната Кирило-Методиевска църква в Новочеркасск, построена в началото на XX век

„Цар Симеон и книжовниците“.
Худ. Димитър Гюдженов (1937)

Константин-Кирил Философ

Химн на Света Троица

Азбучен акростих

- А.** Аз съм светлината на целия свят.
Б. Бог съм преди всички векове.
В. Зная цялата тайна човешка.
Г. Закона мой на людете.
Д. Добре е на вярващите в името ми.
Е. А гневът ми е за грешниците.
Ж. Живот съм дал на всички твари.
С. Злото ще постигне законопрестъпниците.
З. Земята върху води основах.
И. Престолът ми е на небесата.
І. И окото ми във всички праведници се вира.
К. Как наговаряха се за мен людете –
Л. Людете мои неразумни.
М. Мислейки да ме погубят,
Н. На кръста ме приковаха.
О. Огън ще падне върху синовете непокорни.
П. Покой дадох на праведните от суетния свят.
Р. Рече на пастирите си Господ:
Съберете всички мои овци.
С. Словото ти, Господи, истинно е.
Т. Твърда е ръката твоя, Владико.
У. Ушите ти са пламенен поток.
Ф. Фараона в Червено море потопих.
Х. Херувимите със страх стоят пред мене.
Рая ще отворя за рода човешки.
Ц. Каква ли храна не ви дадох в пустинята?
Ч. Червеи и огън ще покрият синовете непокорни.
Ш. С шум дъбравите подпалих.
Щ. С щит за бран се въоръжих.
Ъ. Реката Йордан осветих.
Ы. Планините от явлението ми тътнат.
Ь. Ереста погубих.

Превод на новобългарски език
Христо Трендафилов

Стихотворната творба е написана в акростих. Смята се, че първите думи на всеки стих са дали названията на буквите от славянската азбука. Запазена е в по-късни руски преписи от XIV–XIX век.

Препис от XVI в. (Волоколамска сбирка на Руската държавна библиотека, № 573). Издават Н. Демкова и Н. Дробленкова в сборника „К изучению славянских азбучных стихов“. ТОДРЛ, XXII. Ленинград, 1968, стр. 54–56.

Из антологията „Измарагд. Избрани творби на старобългарската литература VII–XII век. Състав. и научен коментар проф. Христо Трендафилов. Велико Търново, изд. „Фабер“, 2010.

Симпозиумът бе организиран от Община Велики Преслав и Института по литература при Българската академия на науките.

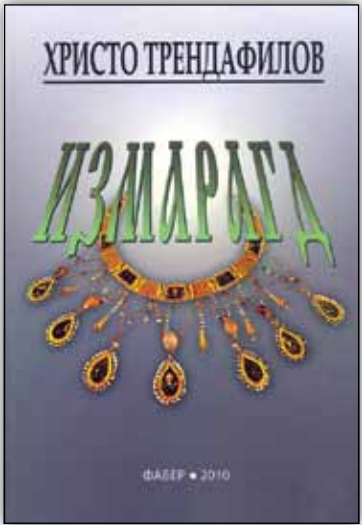
При откриването приветствия поднесоха кметът на Велики Преслав Александър Горчев, доц. Румяна Тодорова – заместник-ректор на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, от името на Председателя на БАН акад. Стефан Воденичаров, от Полската и Словенската академия на науките и от Русенската митрополия.

Денят на народните будители – 1 ноември, и руините от скрипториите на Втората българска столица, откъдето славянската азбука тръгва по света, бяха точното време и точното място за заключителното събитие в годишнината от Моравската мисия, включена в Календара на ЮНЕСКО по предложение на седем страни, между които и България. То бе зачетено с участието на президента Росен Плевнелиев, под чиято егида протече тази годишнина у нас. Той произнесе кратко слово пред участниците в заключителното заседание и изслуша с внимание част от докладите.

Научната програма включваше първи съобщения за нови открития. Проф. д-р Веселин Панайотов – ръководител на Научния център „Преславска книжовна школа“, направи обзор на постиженията в областта на славянската химнография. Той добави нови имена към известните досега писатели от Златния век на българската книжнина:

БОЯН
СИСИНИЙ
ЛЕОН
САВА
ЕРАЗЪМ
ЛЕВИ
НАУМ
СТОЯН
НОЙ
ИСАЙ
и една жена – ЕВА.

Те ще бъдат вписани в подготвяно електронно издание под заглавие „Himnographia incognita“.

В началото

Международен

„Делото на Св. Св.

и българския

Велики Преслав, 1

Посветен

от Моравска

и 1120 г. от Пре

Участваха 63 учени от Б

Слов

От пратеника на в. „За буквите –

Реймско евангелие. Кирилска ч

Д-р Ценка Досева от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ разгледа лексиката на ранната славянска химнография. Проф. д-р Анна-Мария Тотоманова – ръководител на Катедрата по кирило-методиевистика при Свети-Климентовия университет, представи едно значимо откритие в областта на старобългаристиката, оценено по достойнство у нас и в чужбина – „Хронографията на Африкан“. Проф. Анисава Милтенова – ръководител на Отдела за стара българска ли-

тература при Института по литература към БАН, оцени химнографията като единствено по рода си майсторство за интертекстуалност и базов принцип на културната политика, която изравнява българската култура от X в. с културата на останалата част от Европа.

Д-р Ванда Бабиц от Университета в Люблина, Словения, разказа за превода от старобългарски език на творби от Преславската школа, направен с участие на студенти по съвместен проект между Инсти-

бе Преслав

ен симпозиум

Кирил и Методий

т Златен век“

–3 ноември 2013 г.

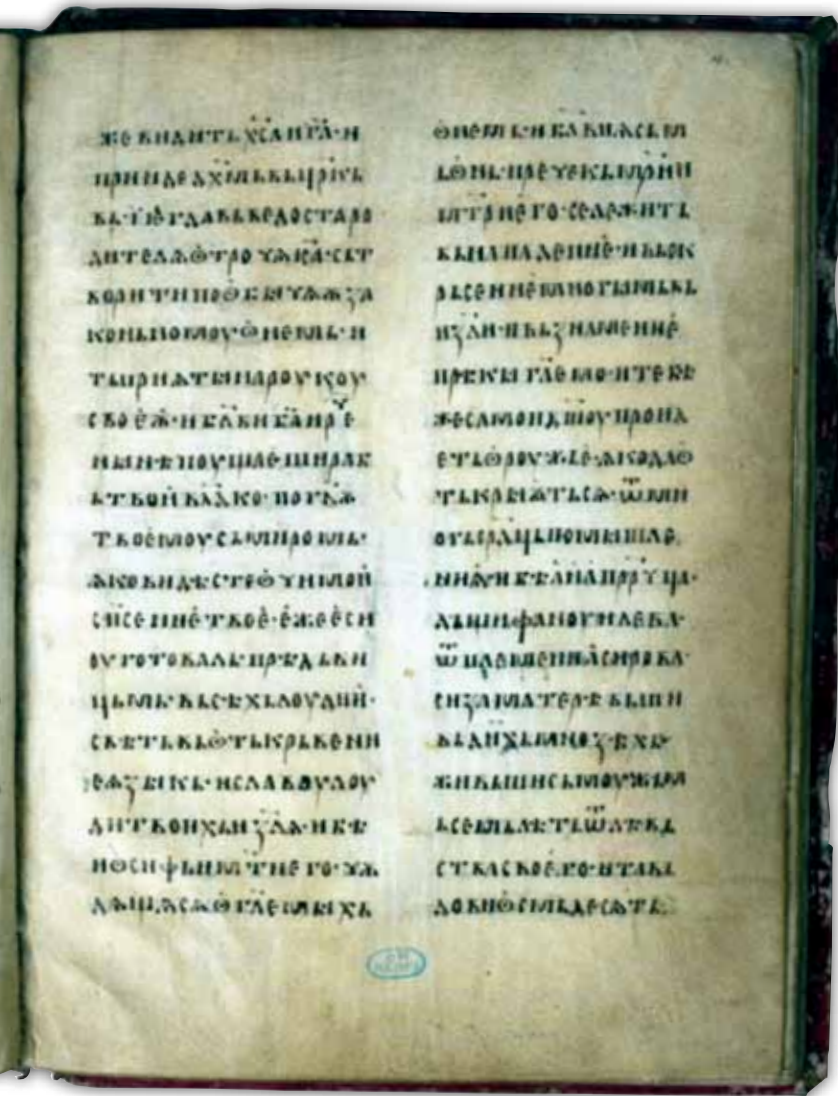
на 1150 г.

ката мисия

славския събор

ьлгария, Русия, Полша и
ения

О писменехъ“ Илия Пехливанов

аст (втората половина на XI в.)

тута по литература при БАН
и Словенската академия на
науките като подготовка на ан-
тология от подобни преводи.

Тя е превела на словенски език
Копитаровия препис на Супра-
сълския сборник от XI в. по из-
данието на Франц Миклошич.

Паметник на Кирил и Методий в Монголия

Радостна изненада на симпозиума извън официалната про-
грама поднесе на български език в своето приветствие Него-
во превъзходителство посланикът на Монголия в България
проф. Лхамсурен Дугержав. Той съобщи, че идната пролет в
столицата Улан Батор ще бъде открит нов паметник на братята
Кирил и Методий – кирилицата отдавна е официална азбука в
източната страна и е останала отдавна непроменена.

Очарователната млада преподавателка от Университета на Санкт Петербург, Русия, проф. д-р Олга Сапожникова зарад-
ва присъстващите със своето изследване върху руския кни-
жовник от средата на XVII в. Сергей Шелонин. Той е проуч-
вал навремето обстойно „Бого-
словието“ на Йоан Дамаскин,
преведено на старобългарски
от видния преславски кни-
жовник Йоан Екзарх Българ-
ски под заглавие „Небеса“, ала
подготвеното от него издание
е осуетено от патриарх Никон
– прочутия преследвач на бъл-
гарщината, и влиза в научно
обращение понастоящем чрез
книгата, издадена през 2010 г.
Заради нея авторката е удосто-
ена с Макариевска награда от
Руската православна църква.

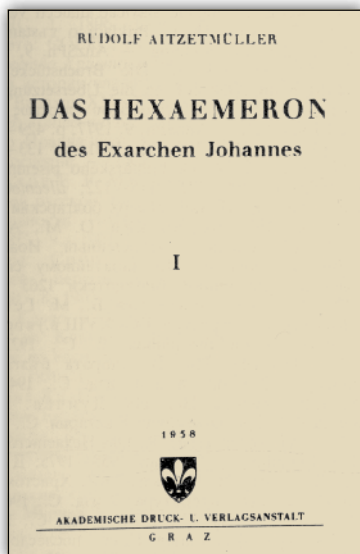
Същата тема разработва в
току-що отпечатаната нейна
книга и доц. д-р Татяна Илиева
от Кирило-Методиевския на-
учен център при БАН. По своя
характер старобългаристиката
е поприще за дейно междуна-
родно общуване поради раз-
пръснатите в разни книгохра-
нилища източници.

Симеоновия „Златоструй“
проучва в ново изследване и
д-р Явор Милтеков от Инсти-
тута по литература при БАН.

Изводите от дългогодишни
проучвания върху непреход-
ното дело на цар Симеон Вели-
ки сподели проф. д-р Христо
Трендафилов от Шуменския
университет, който издаде в
свой превод и коментар про-
странна антология под заглавие
„Измарагд“.

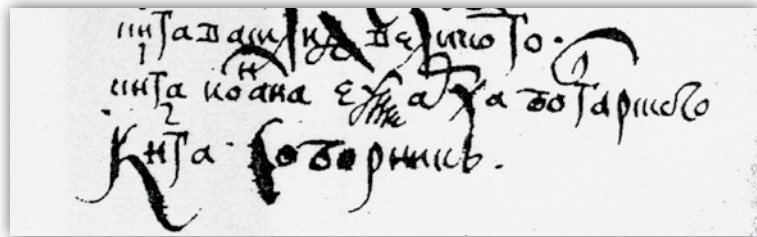
Крупно събитие за съвремен-
ната славистика представлява
новото издание на „Учител-
но евангелие“ от Константин
Преславски в превод на нем-
ски език, подготвено от проф.
д-р Мария Тихова от Шумен-
ския университет и осъщест-
вено от известния германски
издател Екхарт Вайер в Мюн-
хен.

Има и други отговори, но
сега няма време – както е ка-
зал в трактата си „За букви-
те“ преславският черноризец,
за чийто псевдоним по всяка
вероятност се крие самият
създател на Златния век, в ре-
та си пред Преславския събор.

Йоан Екзарх Български

Изображение в руски препис на „Шестоднев“ (XV в.). Съхранява се
в библиотека „М. Е. Салтиков-Шчедрин“ – Санкт Петербург

Автограф на Сергей Шелонин (XVII в.). РГАДА, фонд 1201, опус 1,
документ 256, лист 40

Византийският император Константин Багренородни кръщава княгиня Олга в Константинопол. Средновековна руска миниатюра. www.cyrillitsa.ru

Българи родом

Св. Михаил

Митрополит Киевски и на цяла Русия

30 септември

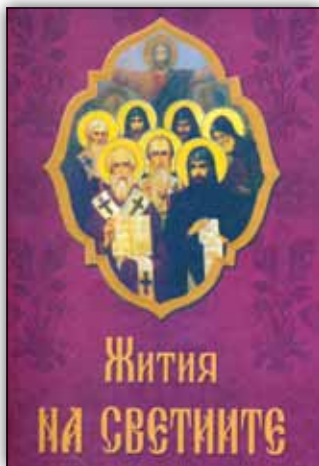
Първият руски светител, пръв предстоятел на цялата Руска църква Св. Михаил станал дълбоко убеден в превъзходството на християнската вяра митрополит Киевски и на цяла Русия през 988 г. при официалното покръстване на руския народ. Той кръстил синовете на княз Владимир Борис и Глеб, жителите на Киев и мнозина руси в страната, подпомогнат от множество свещеници, наошли по същото време от България и Византия.

Няколко години той обхождал обширните пространства на Русия с проповеди и свещенодействия.

Починал през 992 г. Мощите му били поставени в съборния храм на Киево-Печорската лавра за всенародно поклонение. Съставени били житие и служба в негова чест.

Оттогава до днес в цялата Руска православна църква на 30 септември се празнува паметта му.

На същия ден го почита и Българската православна църква.

Света равноапостолна княгиня Олга

11 юли

Света благоверна Олга била съпруга на княз Игор. След неговата ранна смърт тя поела управлението на княжеството до пълнолетието на своя син Святослав.

През 955 г. тя се отправила в Цариград, където император Константин Багренородни я приел с големи почести. Патриарх Полиевкт я удостоил със свето кръщение, в което тя била наречена Елена. Върнала се в Киев дълбоко убедена в превъзходството на християнската вяра. Посяла семена на вярата у своя млад внук Владимир и неговите братя. Цели 12 години разпространявала християнството далеч зад пределите на Киев.

Отива си от този свят на 11 юли 969 г.

Според руски историци Св. Олга-Елена била българска княгиня от Плиска и отишла в Русия вече като християнка.

Летописецът преподобни Нестор пише:

„Тя била предтеча на християнството в нашата земя, както зорницата пред слънцето, както зората пред пълната светлина, както месечината нощем; тъй тя светела в сред неповярвалите люде. Тя първа от Русия се изкачила в Царството небесно. Руските синове я хвалят като началница. Тя и след смъртта си моли Бога за Русия, а нетленните ѝ мощи продължават да вършат чудеса“.

Многовековно общение

Българският патриарх Неофит в Киев

По покана на Московската патриаршия и по решение на Светия синод на Българската православна църква в края на юли 2013 г. официална българска църковна делегация начело с Негово светейшество Българския патриарх и Софийски митрополит Неофит взе участие в тържествата по случай 1025-годишнината от Покръстването на Русия.

На 29 юли патриарх Неофит се срещна и разговаря в Киев с Владимир – митрополит Киевски и на цяла Украйна, предстоятел на Украинската православна църква и постоянен член на Свещения синод на Руската православна църква.

Патриарх Неофит посети киевските духовни училища, съпроводен от Новокаховския и Генически епископ Филарет и от представителя на Светейшия патриарх на Москва и на цяла Русия при Светейшия български патриарх архимандрит Филип (Василцев).

Негово Светейшество беше посрещнат от ректора, от управителя по въпросите на Украинската православна църква Борисполския митрополит Антоний, от председателя на Учебния комитет, заместник-ректора по учебната работа Ирпенския епископ Климент, първия заместник-ректор протоерей Сергей Ющик, заместник-ректора по научно-богословската работа В. В. Бурега, заместник-ректора по възпитателната работа архимандрит Маркел (Павук), научния секретар на протоерей Ростислав Снегирьов, от главата на Административния апарат на Киевската митрополия протоерей Владимир Коцаба, от студенти в академията и семинарията.

Приветствайки Светейшия патриарх, владиката ректор подчерта дълбоките исторически връзки между Киевската духовна академия и Българската православна църква. Множество изтъкнати йерарси и

Нов паметник на Св. Св. Кирил и Методий в Киев

учени от България са били випускници на Киевската духовна академия.

На свой ред патриарх Неофит благодари за поканата и възможността да посети най-старото духовно учебно заведение на Украйна.

Високият гост разгледа Академията и Църковно-археологическия музей. След това той имаше среща с професорско-преподавателската корпорация на киевските духовни училища. Негово Светейшество разказа, че самият той е бил ректор на Духовната академия в София и декан на Богословския факултет, и отбеляза необходимостта от сътрудничество между духовните училища на Руската православна църква и богословските факултети на Българската православна църква.

Ректорът на Киевската духовна академия Борисполски митрополит Антоний представи сътрудничеството между киевските духовни училища и учебни заведения от различни страни, като изрази надежда, че в най-близко време ще бъде подписан договор и с богословските факултети в България.

Домакинът подари на патриарх Неофит паметен нагърден знак за православен епископ с образа на Св. Богородица (панagia), осветен върху мощите на преп. Серафим Саровски. Патриарх Неофит от своя страна предаде като дар на киевските духовни училища икона на Св. цар Борис Покръстител и книгата „Летопис на Българската православна църква“.

По материали от www.podvorie.ru

Патриарх Неофит при ученици от киевските духовни училища

С братска любов в Христа

Приветствие

до новоизбрания Български патриарх Неофит

Св. ап. Павел. Послание до ефесяните

„Моля ви да постъпвате достойно за званието, за което сте призвани, с всяко смиреномъдрие, кротост и великодушие, като се търпите един други с любов и залягате да запазвате единството на духа чрез връзките на мира“

Глава 4, стих 1-3

Псалом 142

„Спомям си за стародавните дни, размишлявам за всички твои дела, разсъждавам за делата на твоите ръце.“

Ние винаги сме били заедно. Така е било в стародавните дни (Пс. 142:5), когато от България била пренесена в Киевска Рус християнската вяра и нашите предци са влезли в общение чрез славянската писменост и култура. Мисионерският подвиг на нашите български братя лежи в основата на руската християнска цивилизация и ние винаги ще помним това.

В българската земя почиват вождове и воители на руската армия, дали своя живот за освобождението на страната от османско владичество. Руската православна църква, която ги е вдъхновила за тази борба, е помагала за възраждането на църковния живот в освободена България, като всячески е подпомагала за общоправославното признание на независимата Българска православна църква и възстановяването на нейната Патриаршия.

Новоизбраният български патриарх Неофит дава първия си благослов по време на съборната Св. Литургия, 25 февруари 2013 г. По „Църковен вестник“, бр. 6-7, април 2013 г.

КИРИЛ Патриарх Московски и на цяла Русия

Св. ап. Павел. Първо послание до коринтяните

„Ние сме съработници на Бога“.

Глава 3, стих 9.

Християнските връзки на любовта, които отдавна свързват нашите Църкви, днес стават още по-здрави. Много за развитието на отношенията между нашите Църкви бе извършено от вашия велик предшественик Светейшият Български патриарх Максим. Като отдаваме дан на неговата светла памет, изразяваме надежда, че неговите трудове ще бъдат достойно продължени от Ваше Светейшество. Вас Ви помнят и обичат в нашето Отечество, защото Ваше

Светейшество, както и много други йерарси на Българската църква, сте живели сред нас и сте усъвършенствали своите богословски познания в Московската духовна академия. Ние ще се радваме да Ви приемем, Ваше Светейшество, сега вече в качеството на Предстоятел на братската Църква, като извършите мирна визита в пределите на Московската патриаршия, за да имаме възможност за молитвено общение с Вас.

В този тържествен и знаменателен ден искрено желая на Ваше Светейшество крепко здраве, радост в Господа и Неговата всесилна неоскъдяваща помощ за много години благословено и плодотворно първосветителстване, а на боголюбивото паство на светата Българска православна църква – мир и процъфтяване.

24 февруари 2013 г.

Император Константин Багренородни и княгиня Олга гълкуват християнската вяра. Средновековна руска миниатюра. www.cyrillitsa.ru

Служба за Успение Кирилово

Помен за преподобния наш
отец Константин Философ, преобразуван Кирил,
учител на славянския народ

Стихири, IV глас

Имаше непорочен живот и многохвално битие,
и почетна смърт пред Бога.
Нему в ръцете ти, отче, предаде
праведната си и извисена душа.
Загуй те молим, помоли се пред него за нас.

Канон, IV глас

Допря до чашата на премъдростта
божествените си устни,
за да пиеш от питието на спасението.
Чрез разума си показва на народите светлината
и бе секира, що посича дяволската измама.

Трета песен

О, огнен ум!
О, доброгласна тръба!
О, песнинецо славей!
О, златоречива лястовице!
О, езиче, що в притчите по-сладък си от мед!
Кириле Премъдри, помени всички нас!

Канон, VIII глас

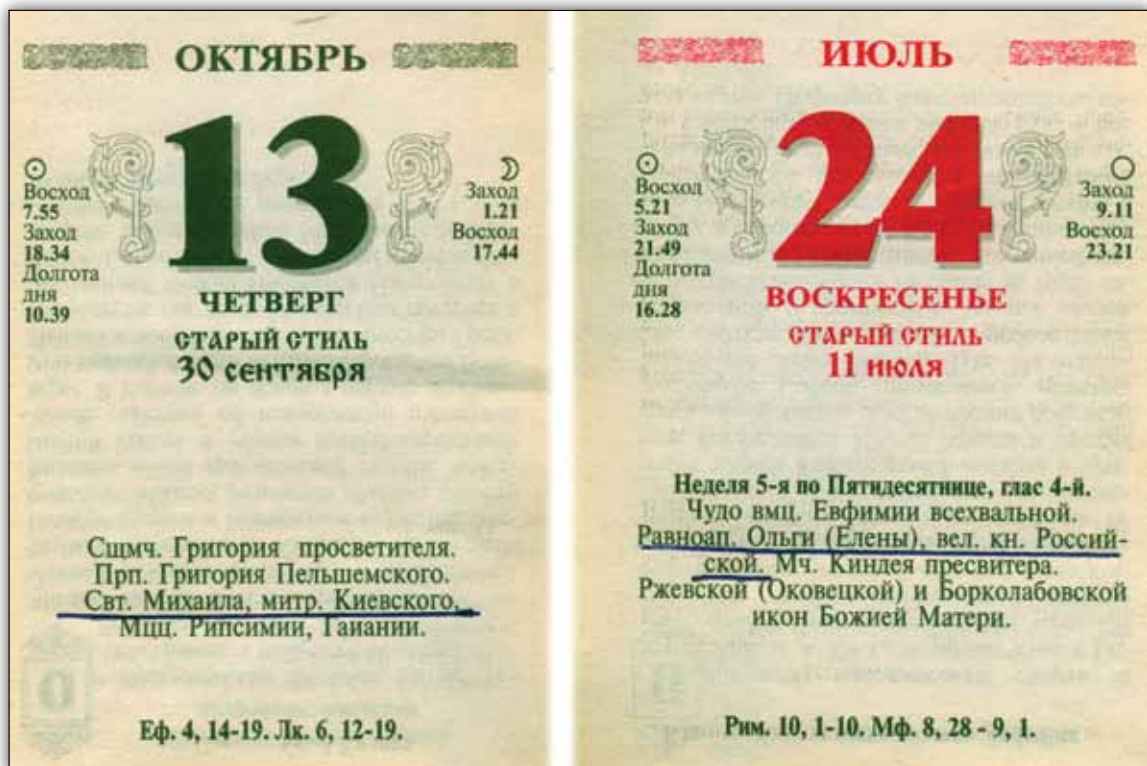
Възсъединил си се със светлина
и бе светлина на разумението,
що е от Бога, Философе!
Понеже беше втори Павел,
обходи с дело цялата земя.
Сред народите сияеше по-светъл от стънце
и зовеше чрез словото на учението си.

Службата е четена на старобългарски език в продължение на векове във всички български черкви на 14 февруари, когато според календара на Българската православна църква се почита празникът Успение на Св. Кирил Славянобългарски.

Предаде на новобългарски език Боряна Христова.
Сп. „Библиотека“, Год. XVI, 2009, кн. 2.

Днешно прибавление

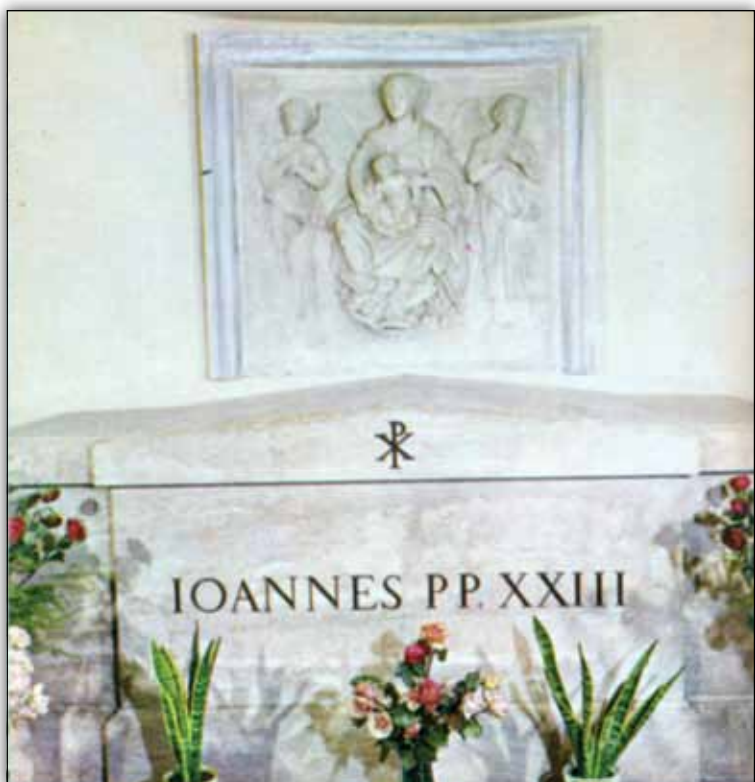
„Моли се за нас, Учителю,
за нас, които почитаме преславния ти упокой и които се прекланяме пред живота ти, изпълнен със светлината на словото и горчивината на познанието!
Моли се за нас, които сме тук и сега в този ден и славим делото на живота ти.“

„Константин-Кирил Философ“. Стенопис върху централна колона на Сикстинската зала във Ватикана

Гробът на папа Йоан XXIII в базиликата „Св. Петър“

Grande munus

Велик дар

Енциклика на папа Лъв XIII (1880)

Проф. д.филол.н. Георги Василев

Католическата църква и Ватиканът в течение на вековете многократно са изразявали своето отношение към делото на Светите братя Кирил и Методий с различни документи. От тези документи най-важни са булата на папа Йоан VIII „Твое-то усърдие“ („Industriae Tuae“) от 880 г., енцикликата „Велик дар“ („Grande Munus“) на папа Лъв XIII от 1880 г. и документите на славянския папа Йоан Павел II „За безпримерно достойнство“ („Egregiae Virtutis“) – апостолическо послание от 30 декември 1980 г., с което Кирил и Методий се обявяват за съпокровители на Европа, както и „Славянските апостоли“ („Slavorum Apostoli“) – енциклика от 2 юни 1985 г., с която се отдава специална почит на делото на Кирил и Методий.

Нашите историци са посветили много публикации на булата на папа Йоан VIII от 880 г., с която се позволява на Кирил и Методий да проповядват на славянски език. Това е първото документирано признание на тяхното дело от страна на Рим. Но в края на XIX в. и в края XX в. следват документите на Лъв XIII и на Йоан Павел II на тази тема, които допълват съществено това признание.

Енцикликата „Велик дар“ на папа Лъв XIII юбилейно отбелязва 1000 години от издаването на „Industriae Tuae“. Още преди нея папа Пий IX без някакъв коментар в свое послание от 1863 г. позволява (permissum est) на славянските народи чехи, моравци и хървати честването на Кирил и Методий на 5 юли.

Руският учен от XIX в. Иван Платонов подсказва, че това е станало вероятно по инициатива на хърватските учени Месич и Иван Берчич, тъй като през 1863 г., по повод 1000-годишнината на паметта на Светите братя, са извършили голямо издирване на глаголически паметници в библиотеките на Рим, Далмация, Хърватия и Словения.

За интереса на Ватикана вероятно причина е политическата ситуация в Европа след Руско-турската освободителна война. Независимо, че Санстефанският договор е прекроен от Берлинския конгрес, след 1878 г. на европейската сцена се появяват всеотранно активни балкански народи. Културната реализация на някои от тях (българи, сърби, като историческа памет – и хървати) е разположена в една или друга степен в обсега на Кирило-Методиевото дело.

Включването на това значително присъствие в европейския политически и духовен живот вероятно предизвиква Ватикана да се произнесе с ува-

жение към корените му, като в същото време отправи закъс-няла заявка за свое духовно водачество.

За съжаление в енцикликата „Велик дар“ на Лъв XIII освен признанието на великото апостолско дело на двамата братя за евангелизирането на славянските народи и въвеждането им в „хуманно и цивилизовано общество“ се заявяват католически претенции за духовно притежание на това дело.

Твърди се, че папите, насочили светите люде Кирил и Методий към славянските народи, като солунските братя, „разпространили семето на католическата вяра сред славянските народи“.

При срещата с папа Адриан двамата братя, следвайки „католическата формула“, се заклели „винаги да бъдат верни на Св. Петър и на римските папи“ и т.н. В крайна сметка в посланието се обявява решението на 5 юли в календара на Вселенската римска църква да се отбелязва празникът на Кирил и Методий със служба по часове и с литургия по чина на малките празници.

В него се забелязва наличността на няколко основни исторически факта, които са радикално опровержение на заявените претенции.

Първият е, че Светите братя заминават за Моравия, след като княз Ростислав е поискал от император Михаил III мисионери за християнизация на неговия народ. Този факт е признат в самата енциклика. Но той е „оборен“ чрез една ловка „редакция“ в „Grande munus“ – оказва се, Светите братя тръгнали от Константинопол, но получили инвести-тура за своята дейност от Рим.

Несъстоятелността на това твърдение личи най-малко от това, че Св. Кирил и Св. Методий успешно са вършили своята апостолска дейност

до повикването от папа Николай I. Допълнителното потвърждение, което получават от Рим, по-скоро следва да се разглежда като забележително временно възстановяване на връзката между двата центъра – Константинопол и Рим, чрез светостта и високия културен смисъл на мисията на двамата братя. Вероятно те са съзнавали това друго голямо значение, неизтъквано досега, на тяхната дейност – още повече, че политическите превратности във Византия, където в определени моменти са се чувствали в риск, са ги карали да се опират и на Рим.

Всъщност по неволя, но дос-та успешно, те са изпълнявали и ролята на дипломатическа совалка.

И това ново значение на делото им предизвиквало практически позитивни взаимодействия се действия на двата християнски центъра.

Вторият антиисторически ход на Лъв XIII е неправомерното използване на термина католическа вяра за IX в., преди да се е състояла голямата схизма през 1054 г., разделила тогава християнския свят на две църкви: православна в Константинопол и католическа в Рим.

Тези амбиции на Лъв XIII предизвикват остра реакция в православния свят; днес – и обстойни отговори на проф. Иван Платонов от Русия, на сръбския архимандрит Никодим Милош, на архимандрит Мелетий от България и на митрополит Вриений от Гърция.

Също антиисторично е да се предявява претенция за притежание над творческо и културно дело, което е било жестоко съкрушено в земите, подвластни на влиянието и структури-те на Рим, и то по пряко предписание на следващия папа Стефан V.

В свое писмо от 15 септември 885 година, известно под названието Quia te zelo fidei, той обвинява Методий, че е престъпил клетвата си пред гроба на Св. Петър и провежда славянска литургия и че тази практика е суеверие (superstitioni). Стефан V забранява славянската литургия и заплашва с анатема този, който се опита да я прилага.

Идеята за университет

Култура на качеството, университетска пасторалност и нова евангелизация

Монсеньор Енрико дал Коволо

Заглавието на този труд („Идеята за университет“) целенасочено се позовава на известната книга на Джон Хенри Нюман *The Idea of a University*. Той започнал да го пише още през ноември 1851 г. (току-що са му били възложени да председателства основаването на Дъблинския католически университет, на който става ректор от 1854 до 1858 г.), но го е публикувал едва през 1889 г. По средата на тези години на подготовка на този текст се помества и силовото и провокативно обвинение на Фридрих Ницше, който на 15 декември 1870 г. пише на приятеля си Ервин Роде (изтъкнатия класически филолог, който през същата година се хабилитирал в Киелския университет): „Университетът е пречка за онези, които искат напълно да се посветят на търсенето на истината“.

По този въпрос кардинал Анджело Скола, откривайки VIII Международен симпозиум на университетските преподаватели (Латеран, 23 юни 2011 г.), коментира следното:

„Не ми се струва подходящо да се спра на тази така строга и спорна оценка. При всеки случай университетският въпрос представлява проблем, който ще ни мъчи и през следващите десетилетия... Въпросът, който си поставяме за университета – Кой университет? – съставлява емблематичния въпрос на въпросите: какъв човек?“. „Причините за съществуването на университета и начинът, по който се поставя – заключава Скола, – определят физиономията на човека като главно действащо лице на нашето общество“.

Всъщност идеята за университет на Нюман не изглежда съвсем правдива: напротив, съдържа едно преувеличено противоречие между теория и практика. Въпреки че това противоречие (или несъвместимост) изглежда изключително актуално и възпитателно, ако се вземе предвид оживеният дебат, който е последвал чак до наши дни.

Ако трябва максимално да опростим разговора и да го приближим поне малко до начина на аргументиране, който ще направим, може да кажем следното:

– от една страна, Нюман счита университета като място за преподаване на универсалното знание;

– от друга страна, обаче, той добре осъзнава, че нито един

университет не е бил (и няма да бъде) мястото на универсалното знание, тъй като все някой аспект на образованието ще остане пренебрегнат, дори и в университетите с най-много факултети.

Но ето и коректива, който Нюман въвежда, така че неговата идея за университет да не остане чиста (колкото и обаятелна да е) утопия: философията и богословието се приемат като гаранция за връзката и синтеза между различните дисциплини; по този начин познанието – обосновано философски и богословски, прави от университета мястото на преподаване на универсалното знание.

Днес много хора де факто са се отказали от подобна идея за университет. Даже има и такива, които биха сменили името университет, прибягвайки по-скоро до неологизма мултиверситет.

Монсеньор Енрико дал Коволо

Всъщност разделението и разграничението на познанията изглежда продължават по жесток начин. Понятията наука или дисциплина минават все повече през точното разграничение на съдържанията и на съответния метод.

В собствената си сфера всяка една дисциплина защитава своя авторитет и истина. По този начин интердисциплинарността, когато се реализира, изглежда повече формална, отколкото реална. По такъв начин вече щедро се говори за интеркултурност, а не за интердисциплинарност.

Отклоненията на релативизма са очевидни и не е нужно да ги подчертаваме. Тук влиза в действие предизвикателството на Нюман относно идеята за университет като място на универсалното знание.

Преди две години, на 30 юни 2011 г. по време на раздаването на наградите на трима победители от първото издание на „Наградата Ратцингер“, Бенедикт XVI произнесе реч, която просветлява и конкретизира тази идея за университет.

Почетният папа попита преди всичко какво наистина означава богословието:

„Ако богословието е наука за вярата <...> веднага се повдига въпроса: наистина ли това е възможно? Или не е само по себе си едно противоречие? Наука не е ли обратното на вяра? Не спира ли вярата да бъде такава, когато се превърне в наука? И не спира ли науката да бъде такава, когато е структурирана и подчинена на вярата?“.

Всъщност става дума за сложен и противоречив въпрос (*vexata quaestio*), който е винаги актуален.

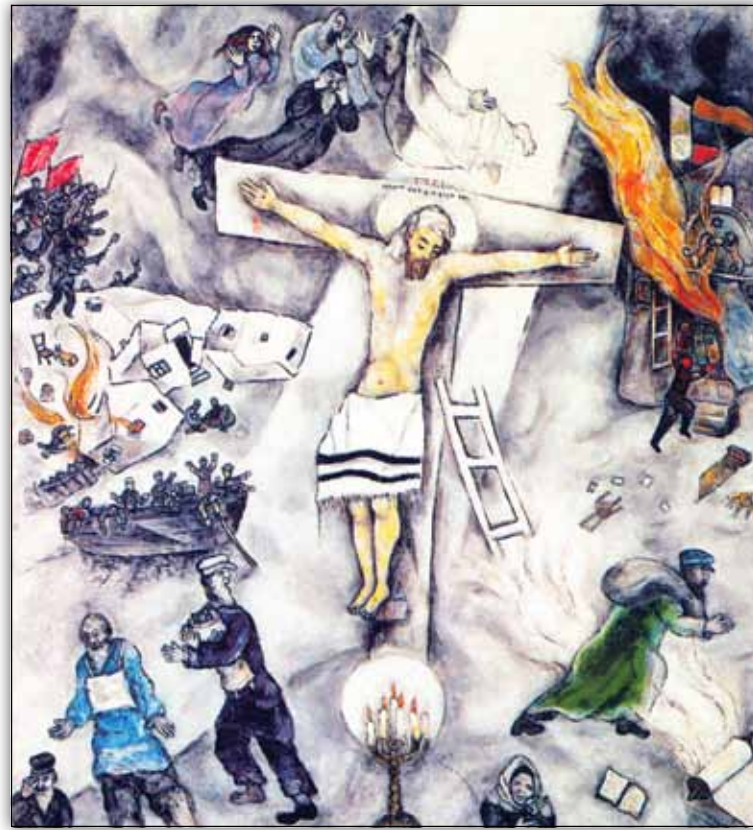
„Такива въпроси – признава Бенедикт XVI – които даже за средновековното богословие са представлявали сериозен проблем, със съвременното понятие за наука“, по-точно онова, за което загатнахме, „са станали още по-спешни, на пръв поглед дори без решение“.

Отвъд следващите аргументи, които почетният папа развива, за нас тук представлява интерес преди всичко завършекът на неговата реч, който гласи: „Напълно осъзнавам, че с всичко това не е даден отговор относно задачата на праведното богословие, а само се осветли голямото предизвикателство, което се крие в самото естество на богословието“.

От моя гледна точка, ако ми е позволено, бих искал да перефразирам и откровено да призная, че и тази моя бележка не казва нищо ново относно понятието наука, нито пък за понятието *universitas scientiarum*. Но последното наблюдение на папата просветлява умоте, когато той добавя: „Въпреки всичко именно от това предизвикателство – т.е. в естеството на богословието, изцяло свързано с философията (отвъд относителната самостоятелност на двете дисциплини) – човек има нужда, тъй като то ни кара да отворим нашето съзнание, задавайки си въпроса за самата истина, за образа на Господа“.

От своите типични (и донякъде парадоксални) епистемологични характеристики богословието намира своята провокативна сила в отношението си към другите науки – днес все по-специализирани като метод и съдържание и все по-фрагментарни в универсума на познанието.

Лекция пред международната научна конференция „Политики за управление на културното наследство“, София, 23.X.2013 г.

„Бяло разпятие“. Худ. Марк Шагал (1938). Любима картина на папа Франциск

Възвишен подвиг

Иван Дуйчев

Историята – чието велико дело се състои в това, да възкресява мъртвите и подобно на поезията да раздава безсмъртната ѝ слава, както и да обрича на слава и позор – трябва да признае огромните заслуги на Рилския светец Иван и неговата обител във вековното битие на българския народ.

По своите нравствени качества и духовните си подвизи той стои наравно с най-изтъкнатите подвижници на византийския свят.

Със своите разбирания за човешка бедност и за пълно себеотречение той наподобява един от най-големите светци на западното Средновековие – св. Франческо Асизки.

Докато християнизиранието е представлявало решителна стъпка в историческия развой, то именно светецът от Рила е имал най-големи заслуги за утвърждение на християнската вяра всред своите сънародници. Нравствеността на неговия живот с проявите на отречение от земните блага, когато всичко земно съставляло най-висше благо, с проповедта за обич, когато в живота царувала омраза и зло, не е могла да остане без дълбоко въздействие върху душите на хората от онова време.

Рилският светец с личния си живот оказал неотразимо въздействие върху нравственото и духовно състояние на тогавашното духовенство.

Ако за неговата преобразователна дейност потърсим успоредници в Запада, ще ги намерим примерно в така назованото Ключийско движение от малко по-късно време.

Култът към Рилския светец се свързал неразривно с духовния живот на нашия народ от Средновековието та чак до наши дни.

Светата Рилска обител е била истинско огнище на духовност, просвета и народностно самосъзнание. Нейното въздействие се долавя най-благоотворно именно в най-тежките времена от съществуването на българската народност. Сякаш са казани за самата обител простите думи на един рилски инок от миналия век:

„РОД ПРИХОДИ, РОД ОТХОДИ,
А ЗЕМЛЯ ПРЕБИВАЕТ ДОВЕКИ.“

Тази обител вечно ще запази значението си в духовния живот на нашия народ, защото в нейната основа наистина лежи възвишен и нравствен духовен подвиг.

Из книгата на Иван Дуйчев „Рилският светец и неговата обител.“ Библиотека „Златни зърна“. Редактор-стопанин Славчо Атанасов. София, 1947. Второ фототипно издание. Издателска къща „Вяра и култура“. Редактор-стопанин д-р Тони Радков. София, 1990.

Ел Греко „Св. Франциск“ (1595)

Реймско евангелие. Глаголическа част (1395)

ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД
2007 - 2013
ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“
Инвестира във вашето бъдеще!

Дистанционно обучение Програми на ФБКН при УниБИТ

Доц. д-р Таня Тодорова

Факултетът по библиотекознание и културно наследство при Университета по библиотекознание и информационни технологии (ФБКН при УниБИТ) изпълнява проект „Дистанционно обучение по библиотечно-информационни науки, печатни комуникации и науките за културното наследство“ с Договор № BG051PO001-4.3.04-0039. Проектът се ръководи от проф. д.ф.н. Иванка Янкова и се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, схема за безвъзмездна финансова помощ BG051PO001-4.3.04 „Развитие на електронни форми на дистанционно обучение в системата на висшето образование“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз. Общата цел на проекта е развитие на дистанционни програми в образователната и квалификационна степен „магистър“ по библиотечно-информационни науки, печатни комуникации и науките за културното наследство, както и обучение на студенти към ФБКН при УниБИТ. Предлагат се нови програми за дистанционно обучение в системата на висшето образование в България, като се отговаря на нуждите от специалисти за библиотечно-информационната, книгоиздателската и културната сфера.

В периода ноември–декември 2013 г. се осъществява кампания за промоция на разработваните по проекта магистърски програми за дистанционно обучение: „Библиотечно-информационни политики“, „Библиотечно-информационен и културен мениджмънт“, „Музеен и арт мениджмънт“, „Електронен контент: иновации и политики“, „Медийна информация и реклама“, „Защита на културно-историческото наследство в Република България“ и др.

Семинари за представяне на програмите се провеждат в Бургас (29.XI.2013), Велико Търново (2.XII.2013), Благоевград (10.XII.2013) и София (17.XII.2013). Участват потенциални обучаеми от региона сред целева група – библиотекари, музейни и архивни специалисти и други, интересувани се от предлаганите от ФБКН при УниБИТ магистърски програми.

Текуща информация за дейностите по проекта се предоставя на сайта www.fbkn-dislearning.unibit.bg.

Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Университетът по библиотекознание и информационни технологии чрез Факултета по библиотекознание и културно наследство носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ, което при никакви обстоятелства не може да се приеме като официална позиция на Европейския съюз или на Министерството на образованието и науката.

С духа на будителите

XI Национална научна конференция с международно участие „Обществото на знанието и хуманизмът на XXI век“

Проф. д-р Кристина Върбанова-Денчева

На 1 ноември в Големия салон на БАН се откри XI Национална научна конференция с международно участие, организирана от УниБИТ в партньорство с Българската академия на науките – единственото научно събитие в Деня на народните будители.

Поднесени бяха приветствия от вицепрезидента на България Маргарита Попова, Председателя на 41-ото народно събрание Михайл Миков, министъра на образованието и науката проф. Анелия Клисарова, министъра на културата д-р Петър Стоянович, председателя на БАН акад. Стефан Воденичаров, председателя на Комисията по образование и наука при 41-ото Народно събрание проф. Ваня Добрева, ректора на медицинския университет Пловдив проф. Стефан Костянов, ректора на медицинския университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна проф. Красимир Иванов, ректора на висшето училище „Колеж по телекомуникации и пощи“ – проф. Иван Куртев кмета на София Йорданка Фандъкова, Петър Кънев – депутат в 41-ото Народно събрание и председател на Съюза на печатарската индустрия в България, проф. Боряна Христова – директор на Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“. Официални гости на конференцията бяха председателят на БАН акад. Стефан Воденичаров, директорът на дирекция „Култура“ на Столичната община Галина Бежанска, председателят на Сдружението на читалищата Николай Дойнов, председателят на Асоциацията на архитектите в България арх. Георги Бакалов, ръководителя на програма „Глобални библиотеки – България“ Трендафил Меретев.

Научната конференция се проведе на 1 и 2 ноември при голям интерес от страна на академичната общност от България и от чужбина. За откритието й студенти на УниБИТ представиха тържествена церемония „Отворете и простете“ – част от ораторията за България, посветена на информационния код на българската литература (IX–XXI в.).

Пленарното заседание „Знанието и новата цивилизация“ се проведе под знака на знаменателната 1150-годишнина от Великоморавската мисия на Светите братя Кирил и Методий. Заседанията протекоха в три секции: „Книжовност и хуманизъм“, „Културно-историческо наследство и устойчиво развитие“, „Информационно

Студенти от УниБИТ връчват на проф. Стоян Денчев и на акад. Стефан Воденичаров „Трудове на Студентското научно общество“.

**В програмата:
139 доклада
и научни съобщения
на 160 участници
от 8 страни.**

общество и икономика на знанието“.

Изнесени бяха доклади от преподаватели и учени от УниБИТ, от БАН, от университети в България и чужбина: Босънския университет (САЩ), Университета Декарт (Париж), Държавната научно-техническа библиотека на Русия, Санктпетербургския държавен университет по технологии и дизайн, Кемеровския държавен университет за култура и изкуства, Иркутския държавен лингвистичен университет, Тверския държавен университет, от Факултета по философия в Университета в Загреб (Хърватска), от Университета в Косовска Митровица (Сърбия), от Хаджеттепе университета в Анкара (Турция).

В постерсесията за докторанти бяха изнесени 29 доклада от докторанти и 32 от студенти от УниБИТ, от Московския градски педагогически университет, Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Университета за национално и световно стопанство, Техническият университет – Габрово, Югозападния университет „Неофит Рилски“, Бургаския свободен университет, Столичната библиотека, регионалните библиотеки. Комисия оцени представянето на докторантите и от името на Ректора на УниБИТ проф. д.ик.н. Стоян Денчев бяха връчени грамоти и парични награди на най-добре представилите се докторанти и студенти.

В края на конференцията се проведе Кръгла маса, в която участниците в конференцията дискутираха изнесените до-

клади и възникналите научни спорове по защитаваните тези. Модераторите на секционните заседания проф. д.филос.н. Иванка Янкова, доц. д-р Евгения Русинова, проф. д.ист.н. Димитър Иванов, проф. д.филос.н. Сево Явашев, доц. д-р София Василева, доц. д-р Жоржета Назърска, проф. д.ист.н. Валерия Фол, проф. д-р Иван Иванов, доц. д.н. Иван Гарванов, проф. д.педаг.н. Александра Куманова, доц. д-р Венцислав Велев, проф. д-р Галина Панайотова направиха ретроспекция и обобщение на резултатите от изнесените доклади и проведените дискусии. Модераторите на Кръглата маса проф. д.ик.н. Стоян Денчев, проф. д-р Ирена Петева и проф. д-р Кристина Върбанова-Денчева обобщиха изказаните мнения с оценката, че обменените идеи за бъдещето на книгата, културно-историческото наследство и новите технологии остават най-голямата опора за устойчивото присъствие на българската книжовност и култура в новите реалности на обществото на знанието, създаващи условия за социална кохезия и напредък.

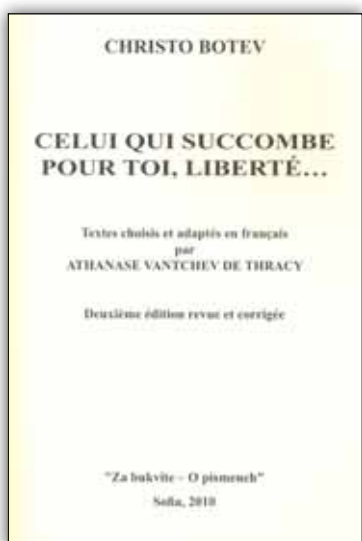
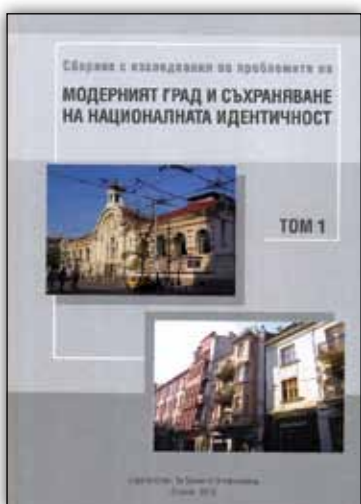
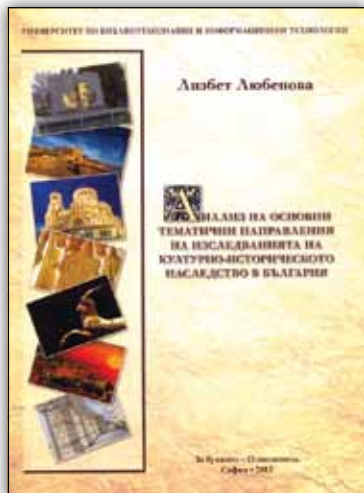

След всяка конференция – сборник с доклади

Минало – настояще – бъдеще

Нови книги на издателство
„За буквите – О писменехъ“

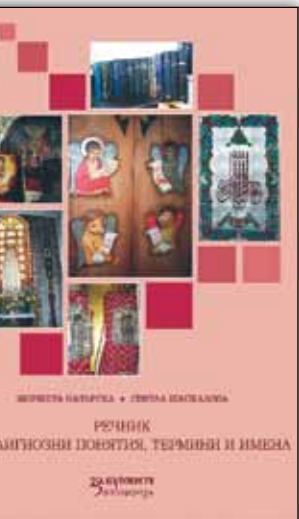
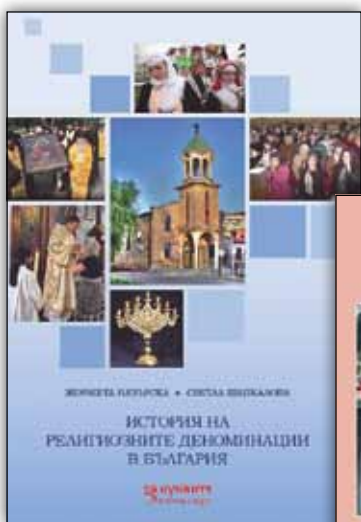

Титулна страница на двуезично издание със стихотворенията на Христо Ботев в подбор и адаптация на френски език от Атанас Ванчев д-р Траси (София, 2010).

Този стих от Ботевата балада „Хаджи Димитър“ е поставен върху стената пред една от залите на Сорбоната редом с избрани куплети от произведения на световни поети.

Or... jaillit la nuit et la lune illumine
Le ciel envahi d'étoiles et de transe,
Bleue bruit la forêt, tremble l'ombre câline,
Le Balkan insoumis chante un chant de vengeance.

Срещи в Щип и Пирот

На 12 ноември т.г. българският Кирило-Методиевски вестник бе представен в Щип, Македония, от художника Калин Николов – съредатор на изданието, по предложение на Дома на културата в града. Новият брой бе показан пред студенти и преподаватели в местния университет, пред ученици в средните училища и културни дейци. Раздадени бяха като дарение екземпляри от него.

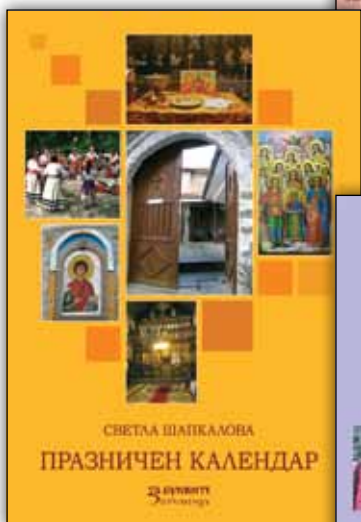
Показана бе и графичната изложба „Златното магаре“ по най-стария античен роман на Апулей.

Събитието бе отразено с репортаж по местната телевизия.

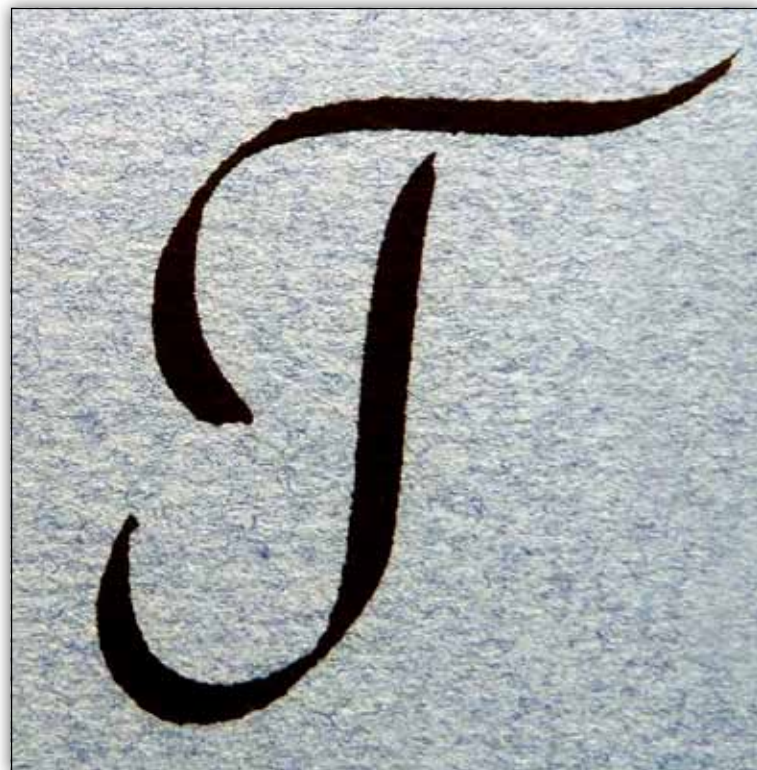
На 6 декември т.г. в. „За буквите – О писменехъ“ ще бъде представен в град Прилеп.

Гостуванията са организирани от Българския културен център в Скопие с директор Димитър Христов.

На 10 юни т.г. изданието беше представено и в Скопие пред избрана публика по повод на 1250-ата годишнина на Моравската мисия.

На 28 ноември т.г. изданията бяха представени в Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“.

„Кирилица“. Худ. Тодор Варджиев

Дискутират хуманитаристи

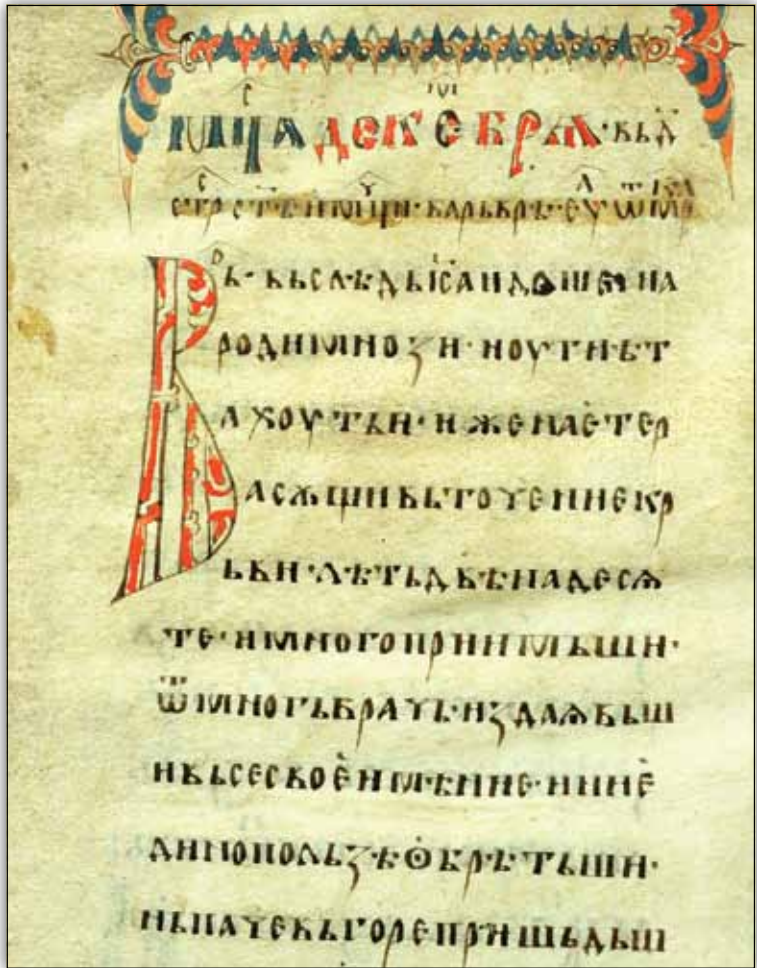
Проф. д.ф.н. Цветана Георгиева

На 26 април 2013 г. по инициатива на проф. д.ф.н. Цветана Георгиева, финансирана по научноизследователски проекти, беше проведена национална научна конференция на тема „Културни концепти на политическото“. В нея взеха участие хуманитаристи от УниБИТ, Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Бургаския университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, Югозападния университет „Неофит Рилски“, Института по литература и Института за исторически изследвания към Българската академия на науките.

Участниците в научния форум се постаряха да изяснят, от една страна, теоретичната основа и методологията на концептологичното направление в науката (проф. д.ф.н. Цветана Георгиева) и отделни негови понятия (проф. д-р Кристина Върбанова-Денчева). Като тематични ядра се оформиха концептите чиновник, служби, Държавна сигурност, бюрокрация, документ (проф. д-р Магдалена Костова-Панайотова, проф. д.ф.н. Цветана Георгиева, д-р Иво Жейнов, проф. д.и.н. Валерия Фол). Свързаните с етичното и политическото едновременно категории като успех (проф. д-р Неля Иванова и доц. д.ф.н. Анна Андриенко), лъжа (ас. Диана Иванова), мълчание (доц. д-р Стефка Петкова-Калева), свобода (гл.ас. д-р Галя Йорданова), спасение (доц. д-р Радослава Илчева). Изследванията обхващат както културата на миналото (например политическото тематизиране на града и селото (проф. д-р Яни Милчаков и доц. д-р Евгения Русинова), така и ежедневието на социализма и настоящето (проф. д.н.к. Иван Еленков, д-р Иво Панчев и проф. д-р Витан Стефанов). В пространствени измерения – от конкретната българска действителност в медиите, литературата, киното (доц. д-р Евдокия Борисова и др.), през Балканите (доц. д-р Йорданка Захаријева), до влиянието у нас на европейските феномени, като например фашизма (доц. д-р Николай Поппетров). В отделна група бих посочила разработените от колегите аспекти на универсалните културни концепти образование, война, етнос, култура, политическо, символизъм (проф. д.и.н. Вера Бонева, доц. д-р Венета Янкова, проф. д.ф.н. Севе Явашчев, проф. д-р Евгени Сачев, доц. д-р Пламен Антоф, гл.ас. д-р Йордан Ефтимов).

Конференцията продължи практиката за разглеждане на концептите в българската култура, като постави акцент върху най-актуалната им страна – политическата. Тя даде възможност да се проведе активен научен дебат за мястото на политическото в културата ни, с оглед на концептуализирането, както и възможност да бъдат представени пред студентите слушатели и гостите на форума нови идеи и интерпретации на съществуващи в историята и културата ни образи, значения, събития. Подготвяният за публикуване сборник може да бъде използван в обучението на магистърските специалности по журналистика, българистика и културна антропология.

Реймско евангелие. Кирилска част (втората половина на XIV в.)

Век преди Коперник

„Слънцето ли ни обикаля, или ние него?“

Един български монах изпреварва с цяло столетие идеите на големия европейски астроном Николай Коперник. Според доц. Борис Комитов от Института по астрономия при Българската академия на науките в неизвестен документ от Второто българско царство се съобщава за монах, живял в един манастир край столицата Търновград, който е знаел за хелиоцентричната хипотеза на Аристарх Самоски. „Ако тя се приеме за вярна, всички неточности при наблюденията на кометите отпадат“ – пише той.

Горното е разказвал акад. Кирил Серафимов на свои колеги от страната и чужбина.

Ето задача за издирване на нови български изследователи на Средновековието, най-вече на Търновската книжовна школа.

По сп. „8“, 2010, бр. 3.

Под заглавие „По-тихо, бе Тихо!“ в. „За буквите – О писменехъ“ (бр. 33, ноември 2010, с. 12) отпечата за първи път очерк за неизвестен български монах от Габрово, който наблюдавал Голямата комета от 1577 г. един месец преди бележития европейски астроном от XVI в. Тихо Брахе.

Този наш сънародник записва също наблюдения върху ярки звезди преди китайски астрономи, които засега се водят за техни откриватели.

Български астрономи възнамеряват да предложат на Международния астрономически съюз тези открития да бъдат признати официално.

Плутарх и Плиний Старши пишат за „камък от боговете“, паднал в Тракия около V в. пр.н.е.

Карл Сейгън

Посвещение на книгата „Космос“:

„Сред необята на Вселената и безкрайността на Времето единственият начин за оцеляване е само чрез любовта“.

Стивън Хокинг

По повод на своята 70-годишнина гениалният астрофизик Стивън Хокинг отправя послание към своите съвременници, в което се казва:

„Не забравяйте да се взирате в звездното небе, вместо да свеждате поглед само към нозете си. Опитайте се да осмислите онова, което виждате, и не преставайте да се питате защо съществува Вселената. Бъдете любопитни!“.

Страширибката

Австрийският художник Ханс Канон и неговите български корени

Стилиян Чилингиров

Във Виена се е проявил и един бележит художник българин. Той е известен под по-немченото си име Йохан фон Канон. А истинското, българското му име е Иван Страширибката, оттам – Йохан фон Страширибка.

Биографите след смъртта му са сочили неговия български произход. И те мислят, че „българската кръв, която течала в неговите жили, е повлияла върху неговия характер и живот“.

В характера си той има и друга психологическа расова особеност, която е свойствена на българите. Въпреки неговата самобитна култура, той е нерешителен. Страширибката се колебае в избора си между четката и меча. Тласкан от една вътрешна сила към художествено творчество, още млад той захваща своите повърхностни опити във Виенската академия, като работи при прочутия проф. Валдмюлер. Но бързо се насища. Решава да се посвети на военна служба и стига до офицерски чин. Скоро разбира, че и тук няма да изтрае, военната дисциплина по своята строгост се оказала противна на свободолюбивия му и независим дух.

Страширибката взема четката с твърдото решение да стане голям майстор. Без да се влияе от каквато и да е школа – пише немската критика – той се издига като самоук. Дарен с голяма творческа фантазия, младият художник обичал много да пътешества. От едно такова пътешествие на изток се завърнал с многобройни скици в чантата си – богат материал за неговите бъдещи картини. Обичал много да ходи и на лов.

Отначало работил в Карлсруе, Германия, гдето оставил голяма стенна и плафонна живопис в дворцовия чакален салон. Оттука минава през Щутгарт, гдето също създал доста картини, по-бележителни са „Лов на лъвове“, „Търговец на скъпоценности“, „Баядерка“ и др. Връщайки се във Виена, излага за първи път картината „Рибарката“.

Ловните платна заемат централно място в творчеството му. Отличава се с женските си портрети, както и с картините си с религиозен характер. За шедьоври от последните минават „Ложата на Св. Йоан и Вотифолтар“.

Тя е рисувана по поръчка на престоначалника Рудолф по повод сребърната сватба на родителите му – император Франц Йосиф и императрица Елизабет (Сиси). Бележителното му творение „Кръговото движение на живота“ се съхранява в Музея на естествените науки във Виена.

Йохан Канон е роден във Виена на 13 март 1829 г. Умира в разцвета на силите си на 12 септември 1885 г. – само на 55 години.

В най-красивата част на лицата на Хабсбургите се издига бронзова статуя. Тя представлява плещест, снажен мъж с дълга, буйна, хубава глава като на библейски пророк. Носът има широки ноздри, малко пречупен към върха, дишаща енергия и сила. Чело голямо, набраздено, подпряно от две

щастливо изразен от скулптора (статия на д-р Н. Петков „Забравен български художник в чужбина“, в-к „Мир“ от 4 юли 1928 г.). Така се е отплатила Виена на своя велик гражданин, българин по рождение. Нека поне ние, неговите сънародници, да мупомним името.

Този завет ни оставя големият българин и писател Стилиян Чилингиров, който за съжаление ние – следващите поколения, не сме спазили. Ханс Канон е абсолютно неизвестен в България.

Статуята на художника във Виена е дело на скулптора Рудолф Вейр (Rudolf Weyr) – представител на необарока в австрийската скулптура, а българската връзка е, че същият прави барелефа на паметника на Васил Левски в София през 1895 г. по поръчка на кмета на София Димитър Петков.

В „Престоначалникът Рудолф“ – телевизионен филм (2006 г.), ролята на Ханс Канон се изпълнява от световноизвестния артист Омар Шариф, който не е типичен австриец, но вероятно режисьорът е търсил физическа прилика с художника.

Ханс Канон получава благородническа титла от австрийския император Франц Йосиф.

Здравка Минчева (Zdravka Mintscheff-Ebenstein) – австрийска писателка изкуствовед, с български произход, е написала книга за Ханс Канон в съавторство с Фриц Новотни, издадена във Виена, 1966 г.

Паметник на Йохан фон Канон в Пратера, Виена

Лицето на Монпарнас

Художникът Жул Паскин – от Видин до Париж

Калин Николов

„Неговите картини са нарисувани и поръсени с пудра от пеперуди“ – така определя живописиста на своя приятел Паскин немският художник Георг Грос.

Присъствието на Жул Паскин в българското съзнание е направило толкова много за диалога ни със световното изкуство, колкото и самата българска връзка да си остава все още една загадка от неизяснени, недоразбрани, а и пренебрегнати факти. Чрез Паскин, ние, българите, чувстваме връзката с модерната култура и знаем, че авангардните естетически търсения могат да са ни присъщи, а и макар и с отделни личности, ние също все някак скъсяваме дистанцията си спрямо световното семейство на голямата творческа революция от XX век.

Юлиус Мордекай Пинкас се ражда във Видин, България, през 1885 г. и слага край на живота си през 1930 г. в Париж. През това време той става един от най-ярките символи на тогавашната генерация творци и се превръща в емблема за творческия екстаз на Монмартър. Младешт не пожелава да носи бащиното си име и прави анаграма с разместване на сричките в него. Той прекрачва Монпарнас на 24 декември 1905 г., чакан от други художници, с които е дружал и работил в Германия. Между тях са Рудолф Гросман и Георг Грос.

Може би до края на живота си Паскин остава един от хората на кафене „Дом“ – онези свободни личности, за които Париж е атмосферата на изкуство без предразсъдъци. Всъщност именно той винаги реализира уменията да пресъздава съдбата на своите модели – рисунката му винаги за него не означава предаване същността на духа или недостига на дух. Роден сякаш да бъде централна фигура в Монмартър и в по-късни години на Лазурния бряг, успява да опознае Букурещ, Виена, Мюнхен, Испания, Португалия, Кьолн, Берлин, Ню Йорк, Лондон, Луизиана, Южна Каролина, Флорида, Куба, Тунис, Кайро и Дюселдорф. През 1913 г. за последен път посещава България.

Артистичен и весел, едва прекрачил прага на „Дом“, Паскин иска хартия и рисува в самото кафене, като развива акварелите си в минерална вода „Seltz“, а после самите рисунки разпилява по пода. Скоро ще се говори как този художник може да нарисова съвсем бързо дори портрет на човек, скачащ през прозореца от четвъртия етаж и да го завърши напълно,

Жул Паскин
(1885–1930)

докато човекът още лети във въздуха. Наистина ръката му е работила на сляпо в полумрака на хотелските фойета, в заведенията за флиртове, в публичните домове, като дори гравира върху медната плоча, без да вижда пряко онова, което ще се получи накрая. Ръката му налучква по инстинкт нужното за графиката.

Паскин рисува

В спомените си Георг Грос пише за него така, сякаш му изпраща писмо:

„Но всичко това беше преди много-много време. Монпарнас още не беше „открит“. След това ти замина за Америка, която обичаш толкова много. Когато се върна оттатък, ние всички се бяхме променили. След последната война всичко беше твърде весело и диво. Често някаква мистериозна сила ще те изпрати някъде и ние ще научим, че Паскин е в Италия да „преоткрива Рафаел“. Последният път, когато те видях – беше една от онези типични вечери – обикаляхме по познатите места до сутринта. Нови и нови приятели и съмишленици се присъединяваха към нас. Аз седях до теб, главите ни плуваха в музиката и алкохола, и с твоя мек глас, за пръв и единствен път, ти разкри душата си. По някакъв начин това напомняше на лебедова песен.“ „Той беше щастлив. Той беше отнесен. Той искаше да е така. Той се забавляваше,

потънал в тази интоксикация. Той отчаяно искаше да избяга далеч от нещето. Той знаеше, че светът вече беше започнал да помръква.“

Изненадващо е, че той е бил в сърцето на артистичните спорове, школи, течения, без да показва, че ги забелязва. Художническата група „Синият конник“, кубистите и шумните сюрреалисти не са го впечатлявали. Той прочита в едно списание, че го представят за вожда на Парижката школа, в която няма парижани, а дори няма и французи. Паскин обича България и с радост приема новини от страната, в която се е родил. За срещите си с него разказва Никола Михов – големият библиофил, в писмо до Александър Божинов.

В Париж Паскин среща Хермин Давид, успяла вече да се наложи като млада художничка.

За онези, които умеят да рисуват, Париж е град на свободната любов. Паскин се чувствал в плен от плановите на Хермин. Сприятелява се и със Сесил Веди, наричана Люси, която от дете е познавала любовта с подробностите за възрастните и опитните, и вече била съпруга на Пер Крог, норвежки художник от известен род.

След избухването на Първата световна война Паскин напуска Париж и се отправя към Лондон. През октомври 1914 г. емигрира в Ню Йорк, където остава до 1920 г. Озовава се в кръг художници, като оства около Penguin Club и се запознава с влиятелния колекционер Джон Куин. Малко след пристигането си се представя със самостоятелна изложба. Обвързва се с прогресивни художници като Уолт Кухн, Ясуо Куниоши и философа Макс Вебер. Мнозина от тях са повлияни от уникалния стил на Паскин. Пътува много, особено в южните щати и Карибските острови. „Записва“ впечатления от пътванията си в скици, които стават изключително популярни. Раздвоен е между Хермин Давид и Люси Крог. Втората също е негова близка, но не желае да се разведе. И Паскин се самоубива.

Погребението на Паскин е в събота, 7 юни 1930 г. Всички галерии в Париж този ден са затворени. По-късно близките му преместват неговите останки в гробището на Монмартър, където са погребани писатели като Мопасан и Бодлер, Жан-Пол Сартр и Симон дьо Бовуар, Йожен Йонеско и художници като Бурдел, Бранкуси, Цадкин, Ман Рей.

Cristo and Jeanne-Claude (Христо Явашев и Жан-Клод).
Опакованият мост „Понт Ньоф“ в Париж (1975-1985)

Трак под френско знаме

Ренесансовият принц на поетите

Пиер дьо Ронсар има българско потекло

И тъй за бащините ми предтечи...
Отвъд Унгария, в едни земи далечни,
където Дунавът, скован от лед,
на Тракия антична е съсед,
над поданиците верни господар,
живял маркиз със името Ронсар –
богат на злато, градове, земя.

1554

Из автобиографична елегия, адресирана към Реми Бело. Превод от старифренски Лилия Панова.

Пиер дьо Ронсар е един от коронованите крале на изящното слово, получил приживе славата си. Роден е през септември 1524 г. във фамилен замък, разположен в долината на река Лоара. Неговият баща Луи дьо Ронсар по това време е кралски управител, един от най-просветените представители на военната аристокрация. На 18-годишна възраст постъпва в парижкия колеж „Кокру“, където в продължение на пет години изучава древни езици, поезия и риторика при известния лингвист и филолог Жан Дора. Със свои приятели създава поетическото сдружение „Плеяда“ по подобие на античната Александрийска школа от III в. пр.н.е. Негов лидер и вдъхновител е Ронсар. Дватамата с Йоаким дьо Белле издават манифест „Защита и възвеличаване на френския език“. Техният апел е да се пишат френски поеми на френски, а не на латински език. За този подвиг още приживе Ронсар получава духовната титла „принц на поетите“, а втората половина на XVI в. е наречена

„ВЕКЪТ НА РОНСАР“.

През последното десетилетие на живота си, изтощен от болести и омерзен от сплетните в кралския двор, поетът се усамотява в своето имение край град Тур „Св. Козма“, където подготвя за печат произведенията си. Там на 25 декември 1585 г. си отива от тоя свят.

В първата негова биография, написана и публикувана една година след смъртта му от неговия близък приятел Клод Бине, комуто поетът диктува последните си стихове, вече спял и прикован към леглото, още в началото четем:

„Произходът на фамилията му е ОТ БЪЛГАРИЯ, там където Дунавът е в най-близко съседство с Тракия, която даде на Франция един ВТОРИ ОРФЕЙ“.

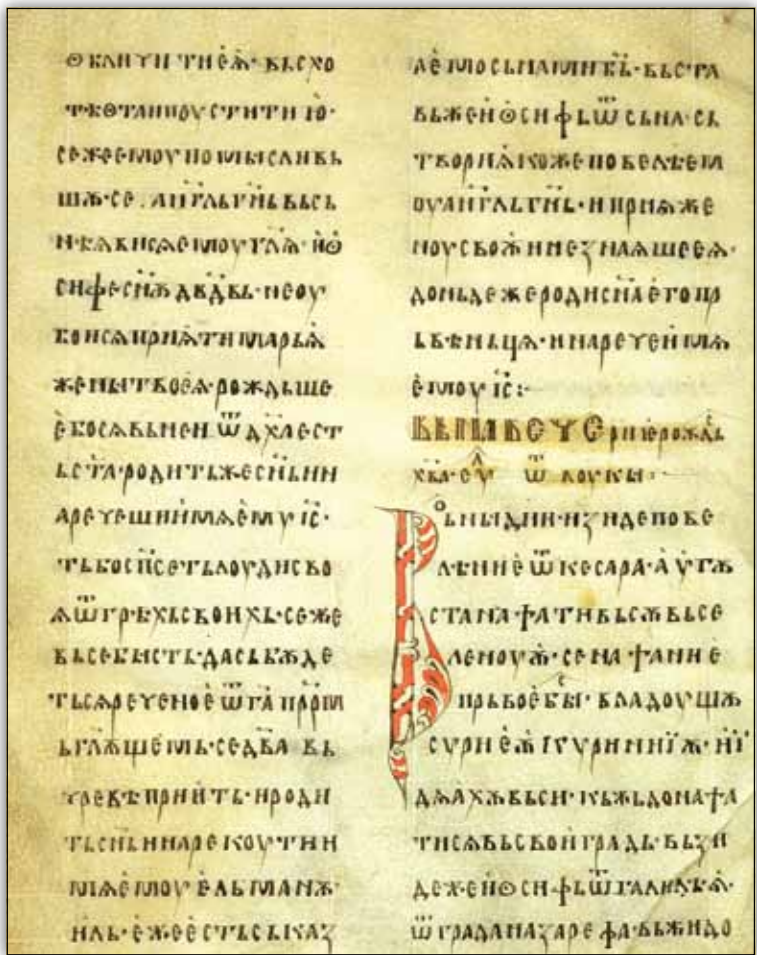
Същата година авторът на похвалното надгробно слово за поета Жорж Кристон заявява, че Тракия следва да се гордее с това, което е дала на французите в лицето на Ронсар.

В Кралската библиотека в Париж се пази документ за родословието на Ронсар, с номер и кралски печат, в който пише дословно: „Бодуан дьо Ронсар, ОТ БЪЛГАРИЯ, капитан на унгарците, които той доведе във Франция при краля Филип дьо Валоа срещу англичаните“.

По-нататък в този документ се пише за Луи дьо Ронсар – кралски управител, и се завършва с Пиер дьо Ронсар, принц на поетите.

Въпреки горното категорично твърдение в многобройни студии позоваването на България се пропуска.

Реймско евангелие. Кирилска част (втората половина на XIV в.)

Ерос на светостта

Из дневника на Андрей Тарковски

„В историята на цивилизацията духовната половина на човека все повече и повече се отделя от животинската, материалната, и понастоящем в тъмнотата на безконечно-то пространство ние съзираме огньовете на отминаващия влак – това става завинаги и безнадеждно се отдалечава втората половина на съществуването ни.

Духът и плътта, чувството и разумът никога не ще могат да се съединят отново. Твърде късно е!

Ние сме все повече осакатени от страшната болест, чието название е бездуховност, и тази болест е смъртоносна. Човечеството е сторило всичко, за да се самоунищожи. Отначало нравствено – а физическата смърт е само последствие на това.

Колко нищожни, жалки и беззащитни са хората, когато мислят за „хляба“ и само за „хляба“, без да схващат, че този начин на мислене ги води към смъртта. Човека просто са го разложили. По-точно, постепенно всички един друг сме се разложили. А онзи, който е мислел за душата – в протекание на много векове, чак до днешния ден – физически са го унищожавали и продължават да го унищожават.

Единственото, което може да ни спаси – това е една нова ерес, която може да пренебрегне всякакви идеологически институции на нашия нещастен варварски свят.

Слава на онези, които се самоизгарят от протест пред лицето на тъпата безгласна тълпа.

Боже, в какво време живеем наистина!“

През 70-те години на миналия век по време на работата си с Братя Стругацки като сценаристи над филма „Сталкер“ по техния роман „Пикник край пътя“ Тарковски формулира понятието „ерос на светостта“. Според него това е най-силният от всички видове еротика, понеже той не е детски или животински ерос, на който е подвластен съвременният „разпарчетосан“ човек, а ерос на възрастното състояние на духа и съответната му плът.

Из книгата на Николай Болдырев „Жертвоприношение Андрея Тарковского“. Москва, Изд. „Вагриус“ (2004).

Все славяне ко Христу придут

Химн в чест на Св. Св. Кирил и Методий

П. И. Чайковски

През 1885 г. целият славянски свят чества тържествено 1000-годишнината от кончината на първоучителя Методий.

По този повод великият руски композитор П. И. Чайковски сътворява химн в чест на двамата солунски братя. Той е написан по стара славянска мелодия, звучи много възвишено и е посрещнат с голям ентузиазъм от всички. По-късно е изпълняван по различни поводи в Русия и България.

През 1876 г. на Вагнеровите тържества във Ваймар Чайковски общува с Ференц Лист, създава през 1863 г. химна „Slavimo slavno, slaveni“ за 1000-годишнината на Моравската мисия.

Днес химна изпълнява камерен хор „Средец“ с дир. Ал. Куюмджиев по Програмата „Музика–писмена–традиции“, посветена на 1150-ата годишнина от създаването на славянската писменост.

Обнимись со мной, славянский брат,
Помянуть с тобой я вместе рад,
День когда покинул мир земной
Просветитель наш Кирилл святой.
Возвращаясь к славянским ты сынам,
Возрасти Христову ниву так,
Чтобы веры плод возрос, созрел,
Чтоб славянский род свет правды зрел.
К брату Мефодий
у скалы Петровой так вещал
Об смерть принять готовый:
„Брат Мефодий, сострадалъник мой,
Ты последний час мой успокой.
И Господь благословит наш труд,
Все славяне ко Христу придут“.

П. И. Чайковски
(1840–1893)

1885

Тържествено

С. А. Т. Б.

1. Об - ни - мись со мной, сла - вян - ский брат, по - мя -
2. Воз - вра - тьясь к сла - вян-ским ты сы - нам, воз - рас -

6

С. А. Т. Б.

нуть с,то-бой я вме - сте рад, день, ког - да по - ки - нул
ти Хрис-то-ву ни - ву тах, что - бы ве-ры плодвоз-
cresc.

11

С. А. Т. Б.

мир зем - ной про - све - ти - тель наш Ки - рил свя - той.
рос, со - зрел, чтоб сла - вян-ский род свет прав - ды зрел.
f

Факсимиле от партитурата на химна

Времеброене

По стар и нов стил

Древните римляни пресметнали, че Земята прави една обиколка около Слънцето за 365 денонощия и 6 часа. За четири години се събира едно денонощие в повече и затова е бил въведен допълнителен ден за високосна година. Това става при управлението на император Юлий Цезар и календарът е наречен на негово име Юлиански.

През XVI век астрономите изчислили по-точно времето, за което Земята прави пълен оборот около дневното светило. Според тях то е 365 дни, 5 часа, 48 минути и 46 секунди. По този начин се появява разлика от 11 минути и 14 секунди, което с годините довежда до 10 денонощия разлика.

Тогавашият папа Григорий XIII се занимавал с астрономия и през 1582 г. с папска була въвежда ново летоброене, като към стария Юлиански календар се добавят натрупаните грешки: през XVI и XVII век – 10 дни; през XVII – 11; през XIX – 12; през XX век – 13 дни.

Новият календар е наречен Григориански. Той е въведен в България на 31 март 1916 г.

Закон за въвеждане на Григорианския календар

София, 14 март 1916 г.

Чл. 1. От първий април, хилядо деветстотин и шестнадесета година времето в Царство България става по новия стил – Григорианския календар.

Денят 31 март 1916 г. остава последен ден, броен по стария календар, и на следващия след него ден веднага влиза в сила новият с дата 14 април 1916 г., като начало на новото летоброене в Царството.

Чл. 2. Датата на всички правотворни събития ще се смятат по правилата:

<...> б) ако Х. е роден на 10 февруари 1911 г. – то значи, че е роден на 23 февруари същата година.

Министър-председателят Васил Радославов заявява пред Народното събрание:

„Въвеждането на тоя календар, освен дето ще ни даде едно по-съобразено с науката времеброене, ще ни подравни в това отношение с държавите на Запад“.

Законът предвижда празниците да се празнуват по новия стил. Денят на Светите братя Кирил и Методий например е на 24 май.

Окръжно послание № 3551 от Светия Синод на Българската църква до епархийските архиереи относно прилагането на Закона за въвеждането на Григорианския календар

1. Църквата при богослужението и при празнуването на всички празници Господни, Богородични и на Светиите продължава да си служи, както и досега, със стария стил.

2. Всички актове и книжа, свързани с извършване на Св. Тайнства и църковни обреди, носят двойна дата по новия и по стария стил.

Остава едно изключение: Гергьовден винаги е на 6 май.

Следователно понастоящем дните в светските календари са по новия стил – Григорианския, а дните в църковните календари – по стария стил, Юлианския.

София, 4 юли (21 юни) 1916 г.

Слизането на богатния огън в Йерусалимския храм на Великата събота става само по новия стил на православния календар.

Мъдрословици

Джордж Оруел

„Който контролира миналото – контролира и бъдещето.“ (1946)

Франц Миклошич

„Езикът е превелик дар Божи, за да борава с него кой както му скимне.“ (1878)

Василий Качалов

„Българският език е като молитва.“ (2011)

Паметник на глаголицата в град Нитра – столицата на Велика Моравия

Консультанти:

Мария Бранкова

Емилия Серафимова

Христо Богданов

Изданиято има общокултурен характер и авторите следва да избягват преки политически внушения и коментари.

Авторите носят отговорност за своите публикации.

Заглавията

и подзаглавията

са от редакцията.

Съкращаването на текст се съгласува с авторите.

Приемат се за печат материали до три стандартни страници на електронен носител, като илюстрациите са отделни файлове, по възможност на по-висока резолюция (мин. 180 dpi). Уголемяването на части от текста е от редактора.

Благославяйте,

а не кълнете!

И поправяйте –

ще ви бъдем благодарни...

Броят е приключен

редакционно на

8 ноември 2013 г.

„Събор на

Св. архангел Михаил“

(Архангеловден)

„Човекът е по-ценен от звездите.“

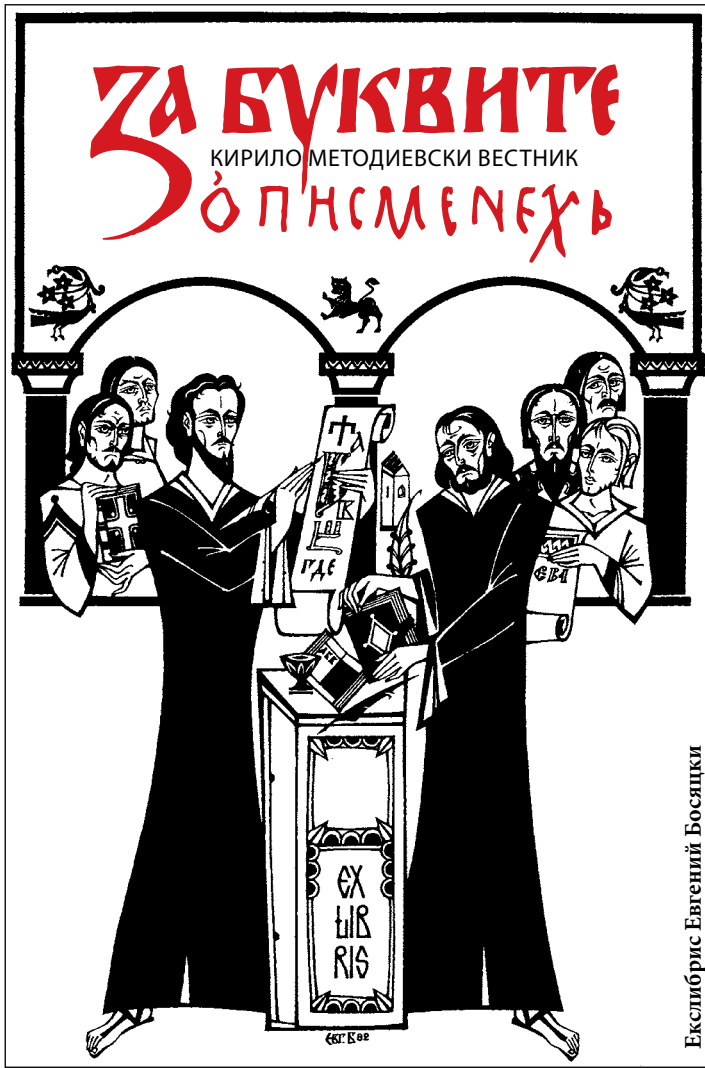
Йоан Екзарх

„Шестоднев“

(X в.)

Средновековен книжовник

ISSN 1312-3785

Излиза от 1979 година

Бр. 41 / декември 2013 г.

Основател на изданието
ВЕСЕЛИН ЙОСИФОВ

МЕЖДУНАРОДЕН РЕДАКЦИОНЕН КОМИТЕТ

Председател

Проф. д.ик.н. СТОЯН ДЕНЧЕВ

Главен редактор

ИЛИЯ ПЕХЛИВАНОВ

Съредактори

ХРИСТО БУКОВСКИ, КАЛИН НИКОЛОВ

Редактор-богослов

Д-р БЛАГОВЕСТ ВЪРБАКОВ

Редактор-коректор

СВЕТЛА ДЕВКОВА

Графично оформление, редактиране и илюстрации
КИРИЛ ИВАНОВ

ДЖУЗЕПЕ ДЕЛАГАТА, ЕМИЛИЕ БЛАХОВА, ВАЛЕНТИН БОБЕВСКИ, ДРАГИША БОЙОВИЧ, ТАМАРА БЪРТЪН, ТОМАС БЪЛЪР, ЕКХАРТ ВАЙЕР, ТОДОР ВАРДЖИЕВ, ГЕОРГИ ВАСИЛЕВ, ВАСЯ ВЕЛИНОВА, РАДОСЛАВ ВЕЧЕРКА, МАРЧЕЛО ГАРДЗАНИТИ, ДИМИТРИОС ГОНИС, ТОДОР ГРИГОРОВ-ТЕРЕС, ЦВЕТАН ГРОЗДАНОВ, ВАСИЛ ГЮЗЕЛЕВ, НИКОЛА ГЮЗЕЛЕВ, ДЖОРДЖО ДЗИФЕР, АКСИНИЯ ДЖУРОВА, БОЖИДАР ДИМИТРОВ, ИВАН ДОБРЕВ, АНТОН ДОНЧЕВ, НЕВЯНА ДОНЧЕВА-ПАНАЙОТОВА, НАДЕЖДА ДРАГОВА, АНТОНИЯ ДУЕНДЕ, РУМЯНА ЗЛАТАНОВА, ДИМИТЪР ИВАНОВ, ИЛИЯ ИЛИЕВ, ТАТЯНА ИЛИЕВА, МАРИЯ ЙОВЧЕВА, БИСЕРА ЙОСИФОВА, ИГОР КАЛИГАНОВ, КАЛИНА КАНЕВА, ДАРИНА КАРАДЖОВА, КИРИЛ КАРТАЛОВ, ДИМИТЪР КЕНАНОВ, ИВАН КОЛЕВ, РУМЯНА КОНЕВА, ЛЮБОМИР ЛЕВЧЕВ, МЕРСИЯ МАКДЕРМОТ, РОЛАНД МАРТИ, ПРЕДРАГ МАТЕИЧ, ФЛОРИАН МЕСНЕР, ХАЙНЦ МИКЛАС, АНИСАВА МИЛТЕНОВА, ГЕОРГИ МИНЧЕВ, АЛЕКСАНДЪР НАУМОВ, СВЕТЛИНА НИКОЛОВА, ТАТЯНА НИКОЛОВА-ХЮСТЪН, КОНСТАНТИНОС НИХОРИТИС, МАТИЯ ОРБАН, ЕЛЕНА ПАВЛОВСКА, ВЕСЕЛИН ПАНАЙОТОВ, СПАРТАК ПАСКАЛЕВСКИ, ДОНКА ПЕТКАНОВА, ДМИТРИЙ ПОЛИВЯННИЙ, ГЕОРГИ ПОПОВ, МАРИЯ ПОПОВА, ЦВЕТИ РАДЕВА, ВАЛЕНТИН РАСПУТИН, ЮРИЙ РОСТОВЦЕВ, РАЛИЦА РУСЕВА, НАДЕЖДА САВОВА, ОЛГА САПОЖНИКОВА, ДЖУН-ИЧИ САТО, ЙОАНИС СИСУ, МАРИЯ СПАСОВА, ЙОАНИС ТАРНАНИДИС, ТАТЯНА СЛАВОВА, МАРИНА СМОЛЯНИНОВА, КРАСИМИР СТАНЧЕВ, РУМЕН СТОЯНОВ, ХРИСТО ТЕМЕЛСКИ, МАРИЯ ТИХОВА, ФРАНСИС ТОМСЪН, ГЕРГИНА ТОНЧЕВА, ПЕТКО ТОТЕВ, АННА-МАРИЯ ТОТОМАНОВА, ХРИСТО ТРЕНДАФИЛОВ, АНАТОЛИЙ ТУРИЛОВ, ВАСИЛКА ТЪПКОВА-ЗАИМОВА, ХИЛДЕ ФАЙ, УИЛЯМ ФЕДЕР, КРИСТИАН ХАНИК, ПЕТЕР ШРАЙНЕР

Съдейници

Мариета Георгиева, Ваня Георгиева, Борис Данков, Десислава Десева, Любомир Димитров, Богдан Иванов, Николай Ликовски, Пепи Манастирска, Вяра Митева, Пенка Момчилова, Жоржета Назърска, Росица Николова, Мирела Пейчева, Бояна Пенчева, Камелия Планска, Виолета Станиславова, Венцислав Симеонов, Румян Славов, Диана Стоянова, Соня Стоянова, Антоанета Сърневска, Николай Чорбаджиев, Савина Цонева, Светла Шапкалова, Наско Якимов

Компютърна лаборатория „Джон Атанасов“
Д-р ДОБРИ БОЯДЖИЕВ

Светлозар Дичев, Калин Димитров, Ивелин Кадийски, Венцислав Соколов, Иван Атанасов, Илко Георгиев

ИЗДАТЕЛСТВО „ЗА БУКВИТЕ – О ПИСМЕНЕХЪ“
www.unibit.bg • www.zabukvite.org

Директор
Доц. д-р БОНКА ХИНКОВА

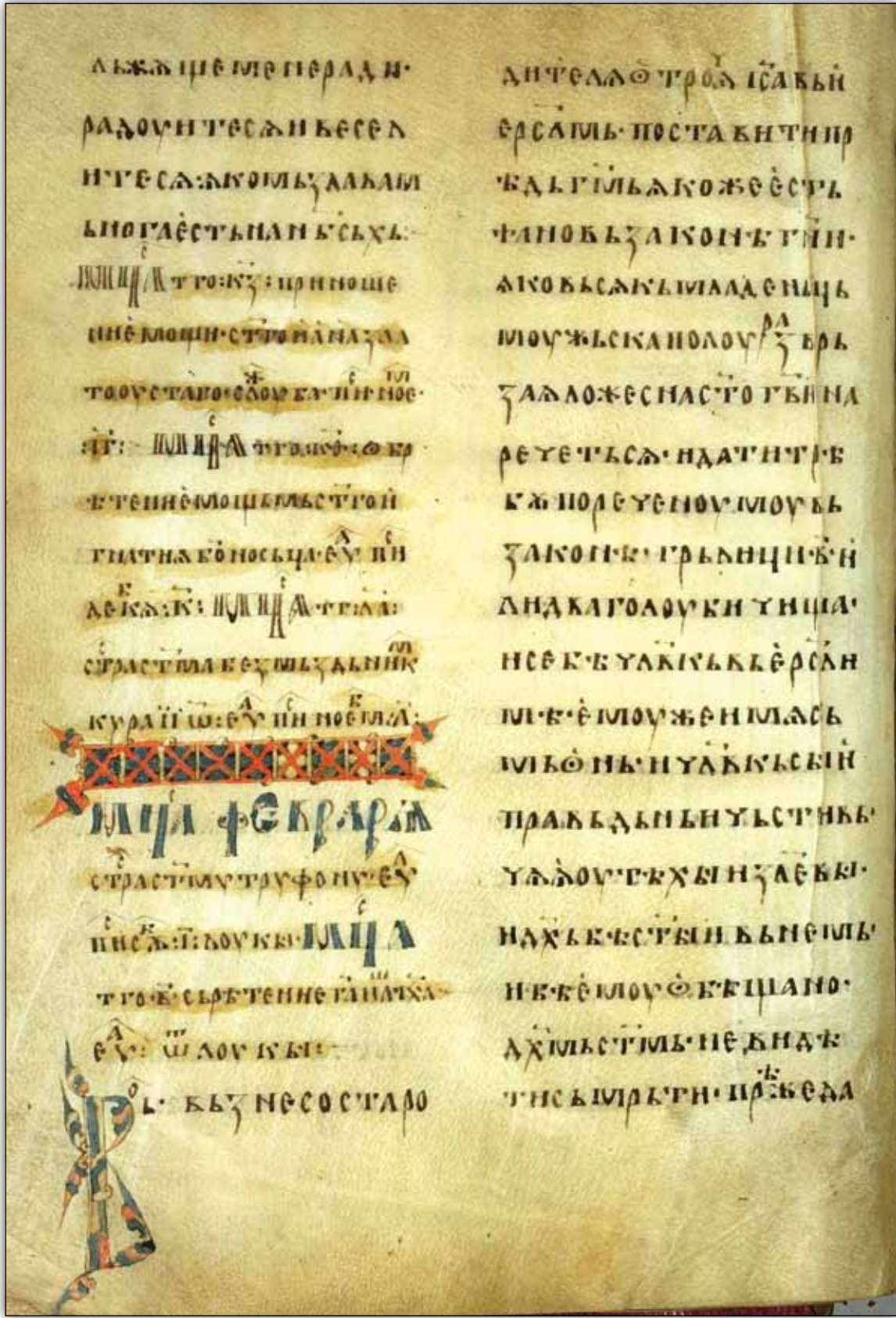
Научен секретар
ЕВГЕНИЯ ВАСИЛЕВА

София, 1784, бул. „Цариградско шосе“ № 119
e-mail: info@zabukvite.org

Печатница
ДЕМАКС

Директор Марин Несторов

Реймско евангелие. Кирилска част (втората половина на XI в.).
Посочените празници в календара издават българския произход на ръкописа

Видима българщина

„Сичките стари пергаментни словенски книги, които ся намират сега по европейските библиотеки, видимо показват българщината.

За по-голямо удостоверение аз ща изчисля някои от них.
<...>

Реймското евангелие, на което ся кланяли французските крале, кога ся короновали.

И тая рукопис е писана с голяма носовка и според изчислението на Сергея Строева отнася се на 1395 лято.“

Васил Априлов
(1789 – 1847)

Зри Журнал Министерства народного просвещения, 1839, книжка V.

По най-подирните известия това евангелие е писано преди 1053 г. или около 1030.

Зри Москвитянина 1841 г., част III, № 6, стр. 493.

Из книгата на Васил Априлов „Българските книжници или на кое словенско племе собствено принадлежи кириловската азбука?“. Одеса, 1841.

Оловен печат на цар Симеон (X в.)

Златоструй

Предисловие от самия христоролюбив цар Симеон

Благодареният цар Симеон, откак изучи всички стари и нови книги, вътрешния и външен смисъл на Свещ. писание, както и нравите и обичаите на всички учители, и мъдростта на целия разум на блажения Ив. Златоуст, учуден от ораторското изкуство и благодатта на Св. Дух у него, навикнал да чете всички книги, избра от съчиненията му всички слова и ги нареди в една книга, която нарече Златоструй.

Ако с името златоструен са именували друго, то мисля, че и ние не сме се измамили, като нарекохме тази книга златоструйна.

Защото учението на Св. Дух, подобно на златни струи, чрез човеишки сладки речи измива като спасително покаяние всички грехове и ни приближава към Бога; подобно на камък за изглаждане, чрез гладки слова очистища всички телесни и душевни нечистотии и жадува да изпълни премногото Божи обиталища с делата на благонравието у всички християни.

За по-голям успех и за подтик на по-голямо мнозинство, както и за да се не уморят и да попаднат в леност ония, които биха ги чели в пълно събрание, ние избрахме малко от многото тия слова и то ония от тях, които ни се харесаха, та всеки, който ги чете внимателно и разумно, ако се не лени, ще намери в тях голяма полза за душата и тялото си.

Бележка в книгата „Златоструй“, сборник от слова на Иоана Златоуста (927).

По руски препис от 1474 г., в библиотеката на Московската духовна академия. Публикувано от И. И. Срезневский в „Сведения и заметки о малоизвестных и неизвестных памятниках“ (СПб., 1867).

Из „История на Българската литература в примери и библиография“. Урежда Боян Ангелов. Том II. Стара българска литература (IX–XVIII в.) в примери, преводи и библиография. Състав. Б. Ангелов и М. Генов. София, Книгоиздатство Ал. Паскалев. Отдел на графика – А.Д. София (1922).

Велики Преслав. Руини от крепостна кула